

-ROMAIN GARY (pe numele adevărat Roman Koev, 1*14-1980) este singurul scriitor care a luat de două aii Premiul Goncourt. Prima data ca Gary, a doua oară sub pseudonimul Aiar (identitatea lui tmile Aiar s-a aflat abia după moartea scriitorului). In rusa cel dintâi nume înseamnă „arde”, iar al doilea „jar”. ^ *câ - u alte nume, între care stendhalianul Brulard, demonicul Shatan devenit în englezi Deville Năs< a Vilnius n Lituania, creste în Polonia, la Varşovia, unde, deşi se pare ca mama lui este evreică, îl botează ca talk. Din 1928 trăieşte în Franţa, unde studiază Dreptul. In timpul războiului este pilot In Forţele Aeriene france» şi devine Comandor al Legiur le Onoare. Este diplomat (gaullist), regizor şi scenarist (fără succes), traducător şi, înainte de toate, scriitor. Se căsătoreşte cu Lesley Blanch (scriitoare şi jurnalistă), apoi cu actriţa lean Seberg. La un an după sinuciderea acesteia, Garv se împuşcă Dupâ moarte nu încetează a fi redescoperit sub toate identităţii» După i <ie femeie v-osta-oavras a regizat ut im,cu Romy Schneider şi Yves Montând în rolurile CIPALE

ifi (1956 - Premiul Goncourt), La promesse âTtnAe (1960), La f&f coupable (1968), Europa (1972), Om iiftmmt (1977), La Semnate Emi<. \jar '>\$ ca! > 1974), Im vie devtmt soi (1975 - Pn : • oncourt) (1976), L'AftffOissf du roiSalomon Semnat I «»Sinibaldi: L'homme ă Im coUrmbe (1956) Semnat Shatan Bogat şi, la traducerea engleză, Rene Deville. Traducătoarea, DARIA-LAURA BÂRSAN, a absolvit Facultatea de Litere din cadrul Universităţii ..Babes-Bolyai" din Cluj-Napoca, secţia Limbi Moderne Aplicate (engleză-franceză), specialitatea Traducători/ Interpreţi. Pentru Cartea de pe noptieră a tradus Pierre Bou He Arheologul şi misterul lui.

Traducere din limba franceză de DARIA-LAURA BÂRSAN
HUMANITAS

BUCUREȘTI

Colecție îngrijită de IOANA PÂRVULESCU

Coperta colecției

IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României GARY, ROMAIN

Clar de femeie : [roman] / Romain Gary; trad.: Daria-Laura

Bârsan. - București: Humanitas, 2007

ISBN 978-973-50-1899-3

I. Bârsan, Daria-Laura (trad.) 821.133.1-31=135.1

ROMAIN GARY

CLAIRE DE FEMME

© Editions Gallimard, 1977

Q HUMANITAS, 2007, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/31718 19, fax 021/31718 24

www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel. 021/311 23 30, fax 021/313 50

35, C.P.C.E. - CP 14, București e-mail: cpp@humanitas.ro

www.librariilehumanitas.ro

Coboram din taxi și, când să deschid portiera, m-am ciocnit de ea, încărcată cu pachete: pâine, ouă, lapte se împrăștiară pe trotuar — așa ne-am întâlnit, pe ploaia mărunță, fină, care cădea monoton.

Trebuie să fi fost de vârsta mea, cu câțiva ani mai mult sau mai puțin. Un chip care părea să fi așteptat firele albe pentru a desăvârși ceea ce tinerețea și armonia trășăturilor doar schițaseră ca pe o promisiune. Avea respirația întretăiată, ca și cum ar fi alergat de teamă să nu întârzie. Nu cred în presentimente, dar mi-am pierdut de mult credința în necredințele mele. Toate acele „nu mai cred în asta” simt totuși certitudini și nu există nimic mai înșelător.

Am încercat să adun ceea ce rămânea din proviziile de la picioarele mele și era cât pe ce să cad. Sigur am părut ridicol.
— Lăsați...

—Îmi pare nespuse de rău... Îmi cer scuze...

Râdea. Ridurile i se adânceau în jurul ochilor și anii se adunau, veneau să-și ia în primire locul.

— Nu s-au spart chiar așa de multe. Sunt lucruri mai rele pe lume...

Deja lua distanță și mă temeam de ce e mai rău: să ne ratăm pentru un „așa se face”, pentru respectarea convențiilor și a bunei-cu-viințe.

Ne-a salvat șoferul de taxi. Se aplecă spre mine, cu un zâmbet ușor:

— Mă scuzați, domnule, rue de Bour-gogne, vă rog?

— Păi, asta e.

— Și o tutungerie pe colțul străzii Varenne, știți unde e?

— Aici este.

— Atunci ce mai așteptați ca să-mi plătiți? Am scotocit prin buzunare. Nu mai aveam

franci. Schimbasesem tot la aeroport și, când am vrut să o scot la capăt cu dolarii mei, am fost informat că „suntem în Franța, aici”. Nu știam ce să fac și îmi veni ea în ajutor, o femeie cu un păr alb, bogat, îmbrăcată cu un palton larg, cenușiu, care îi plăti taximetristului și se întoarse spre mine, cu mai multă ironie decât amabilitate:

— Lucrurile nu par să meargă prea bine...

Și eu care credeam că pentru cineva din afară nu era așa de vizibil. Nu purtam uniforma de comandant de bord, dar știusem întotdeauna să păstrez în ochii pasagerilor și ai echipajului înfățișarea calmă a celui care are obligații morale și care este obișnuit să facă față unor situații dificile. Eram bine legat, cum se

zice: umeri lați și o privire de neclintit. Cu fiecare minut care trecea, rămânea tot mai puțin din mine, dar există astăzi cauciucuri sparte cu care se mai pot face încă o mie de kilometri. — Într-adevăr, doamnă, este una din acele situații când, în romanele vechi, se recurge la un preot, de preferință necunoscut, am zis eu.

N-am reușit s-o amuz. Ochii mei cerșeau și ea trebuie să fi simțit asta. Niciodată nu mai fusesem atât de strâmtorat. Mai târziu, când am întreat-o pe Lydia ce credea în acele momente, se eschivă: „Credeam că împrumutasem o sută de franci unui tip complet beat și că nu-i voi mai vedea niciodată.” Adevărul era că viața se lepădase și de unul, și de celălalt, iar asta este întotdeauna ceea ce numim o întâlnire.

— Știți, vreau să vă înapoiez...

— Chiar n-are nici o importanță.

— O să vă scriu un cec, dacă-mi dați voie...

Mă întorceam de la aeroportul Roissy. Luasem o mașină până acolo la începutul după-amiezii pentru a mă urca în avionul spre Caracas, cum era stabilit. Mă așezasem într-un colț, cu pălăria pe ochi, cu fața la perete, și am rămas acolo să ascult anunțarea plecărilor. După șaptesprezece ani la Air France, eram cunoscut de majoritatea echipajelor și voiam să evit întâlnirile și întrebările amicale. „Ce cauți aici ca pasager? Auzi, șase luni de concediu, nu crezi că exagerezi?! Și Yannik? Așa deci, îți faci vacanța fără ea, mai nou?” Eram într-o asemenea stare de confuzie, încât toate deciziile luau imediat forma unor fapte contrare. Am auzit apelul pentru Caracas, am traversat holul, am luat un taxi și i-am dat adresa noastră, din rue Vaneau. Mi-am venit în fire la timp și l-am rugat pe șofer să mă lase în fața tutungeriei de pe colț. Era mult prea aproape, locuiam în acel cartier de ani de zile, ar fi putut să mă recunoască cineva. „La ce oră v-ați despărțit de ea? — La ora trei după-a-miaza. Plecam în America de Sud, iar avionul meu... — Ați fost văzut pe rue Varenne la ora șaptesprezece și douăzeci. — Da, am revenit. — Și nu v-ați întors acasă? Doar erați la doi pași. — Nu, m-am oprit chiar la timp. Și, de altfel, noi doi eram înțeleși... — Cum așa? — Nu am nimic să-mi reproșez. Nu era nimic altceva de făcut. — În asemenea cazuri, domnule, oamenii nu au joshnicia să rămână în viață. Ci au eleganța de a-și trage un glonț în cap!” Abuzasem întotdeauna de ironie în relațiile cu mine însumi. Dar dacă trebuia să mai rezist ani buni, mai bine să mă obișnuiesc numaidecât cu acest interogatoriu. Nu avea să se termine. Totuși, singurul lucru pe care mi-l puteam reproșa era că nu luasem avionul. Nu eram un asasin care se întorcea să dea

târcoale la locul crimei, care este el însuși un criminal foarte vechi, de când se învâрте pământul în jurul soarelui.

Eram în picioare, în ploaie, printre provizii.

— Deja nu reușim să ne despărțim, i-am zis eu.

Râse și pe chipul ei apărură și mai multe riduri liniștitoare.

Cafeneaua se numea Chez Arys. La teighea se afla un bărbat foarte elegant, cu haină din păr de cămilă și pălărie de fetru, care ținea în lesă un caniș imperial gri, tuns ca o grădină de Le Notre*.

Printr-una din acele coincidențe de care nu suntem niciodată siguri că este pură întâmplare, nici că este ironie sau avertisment, la tonomat, un adolescent se dusese totuși să asculte de câți bani avea o arie de Chopin.

— Poate ar fi mai bine să vorbim, altfel lucrurile se îndreaptă prea repede spre nicăieri, iar după aceea trebuie să ne întoarcem de acolo... „Nu știi ce cauți în cafeneaua asta cu un bărbat pe care nu-l cunoști”, nu-i așa?

— Așa-i.

Barmanul venise să ia comanda.

— Două cafele cu frică, am zis eu și m-am întors spre ea:

— Uite, așa avem un motiv să fim aici. Era o urmă de cruzime în zâmbetul ei.

— Încă aștept ceul, atâta tot.

— O, Doamne...

Am găsit carnetul de cecuri în geanta de călătorie.

— Pe ce nume?

— Scrieți: la purtător...

— Aș vrea totuși să vă știu numele, pentru viitor...

— Lydia Towarski.

Bărbatul cu canișul se strecură spre mine.

— Scuzați-mă, domnule... doamnă... își ridică și își puse din nou pălăria cu un gest din încheietură.

— .. Simt dresor de câini și... mi se pare că...

— Las Vegas, 1975, am zis eu. Păru încântat.

— Aveați un număr de...?

— Eram barman la Sand's.

— A, da, îmi amintesc, acum...

Îmi întinse cartea lui de vizită. Senor Galba și adrese de agenții la New York, Paris și Londra.

— Când călătorești tot timpul, ajungi să nu mai cunoști pe nimeni...

Tăceam. Înțelese, părea să-și fi pierdut toată averea la ruletă, își scoase și își puse din nou pălăria și se duse cu canișul înapoi la bar.

— Ce făceați ca barman la Las Vegas în 1975?

Note:

* Andre Le Notre, arhitectul peisagist al lui Ludovic XIV, care a proiectat celebrele grădini franceze, printre care și pe cea de la Palatul Versailles. (N. tr.)

— Nimic. Nu eram acolo. Dar tipul ăsta avea nevoie să cunoască pe cineva...

Mă privi fix, curioasă și cu oarecare răceală.

— Când cineva diagnostichează așa de repede singurătatea la un necunoscut...

— N-o să ne lansăm în confidențe de genul ăsta, doamnă, am zis eu, cu imensă demnitate.

Începu să râdă și umbrele din jurul meu s-au mai destrămat.

—.. Spun „doamnă” pentru a accentua că respect distanțele...

Suntem doi străini, doamnă, și credeți-mă că nu exagerez semnificația a două cafele cu frișca... V-am lovit din greșală, mai devreme, când ieșeam din taxi, asta-i tot...

— E drăguț să fii amuzant.

— Dacă aș putea să vă fac să râdeți câteva clipe pe seama mea, m-aș simți mai bine: nu e nimic mai generos decât să le dai altora ocazia să râdă pe socoteala ta. La dumneavoastră funcționează? Prin fața geamului treceau mașini — era bineînțeles o stradă cu sens unic — și era o zi mohorâtă. Dresorul de câini se îmbăta pe clipă ce trecea la bar, iar în scurt timp nu avea să mai aibă nevoie de nimeni. Canișul îl privea neliniștit, nu e ușor să înțelegi un om. Tăceam amândoi și se vedea clar că liniștea nu devenea intolerabilă. Mi se părea descumpănită, dar poate că doar aveam nevoie de speranță.

— Scuzați-mă, am zis. Nu sunt... Sunt...

— Da, văd. Mă pricep puțin la semnele disperării. Imaginați-vă că i-am studiat codul. Mi-am pierdut soțul și fiica într-un accident de mașină acum șase luni. Bun, acum cred că putem să ne despărțim.

Îmi întinse o mână înmănușată.

— Curaj. Poate că lucrurile o să se aranjeze.

— Mă voi întoarce probabil în Franța la începutul anului și dacă-mi permiteți...

— Desigur. Plecați departe?

— La Caracas.

Scotoci mult timp în geantă și nu găsi nici creion, nici hârtie. M-am dus să iau un pix de la casă și ea scrisese „Lydia Towarski”, o

adresă și un număr de telefon pe nota de plată cu 630 franci, serviciu inclus. Am strecurat hârtia în buzunar.

Îmi zâmbi amabil, pentru a încheia toate socotelile, și plecă. Nu eram sigur că îmi voi aminti chipul ei și am ieșit după ea pe trotuar. Se întoarse și așteptă.

— Nimic, am zis eu. Ca să vă recunosc data viitoare...

Părul ei alb era foarte lung, până la umeri, și nu știam dacă-l purta așa pentru că i se părea că o face mai tânără sau pentru că-și amintea de ea însăși. Pomeții erau înalți, proeminenți, și de aceea ochii negri păreau neobișnuit de îndepărtați, adânciți, cufundați în regatul lor de umbră. Sprâncenele foarte drepte purtau în mijloc un rid adânc, așa cum o pasăre își poartă trupul.

Pentru o clipă, își puse mâna pe brațul meu într-un gest amical.

— Ar trebui să mergeți acasă și să dormiți. Sunați-mă într-o zi, când vom reveni amândoi din locurile foarte îndepărtate în care ne aflăm în acest moment...

Trecu un taxi și totul luă sfârșit.

Reușisem să omor o jumătate de oră din noapte.

M-am întors în cafenea. Scaunul era tulburător de pustiu. Pe el, o scrumieră. Prietenul meu din Las Vegas se afla încă la teighea și m-am dus să-i ofer un sprijin moral. Un calva-dos, un coniac.

Haina din păr de cămilă cu gulerul ridicat, pălăria veche de fetru, cu borul larg rășfrânt șmecherește peste ochiul drept, părul vopsit cu grijă, lăsându-l frumos grizo-nat la tâmple, toate aveau cu treizeci de ani mai mult decât amintirile mele: Bugatti, Delage și, în cinema, Gina Manes și Jean Murat. Nasul era impozant, mefistofelic, adăpostind niște nări superbe. Ochi negri, măslinii, în care se citea nu știu ce bătrânețe de Casanova, și, în contrast cu neliniștea privirii, nasul părea să iasă înainte, parcă pentru a căuta ajutor. Avea un număr de dresaj la Clapsy's și pleca a doua zi cu trupa lui — un asistent, un cimpanzeu și opt caniși — spre Mexic și America de Sud.

— Un număr de renume mondial. Ani de eforturi... Opera unei vieți. Din nefericire, probleme cu asigurările. Asta... își duse mâna la inimă.

— Trei infarcte mici. Smrt.

— Poftim?

— În sârbește, moarte se zice: smrt. Vorbesc șapte limbi, dar slavii au știut să găsească cel mai bun nume, sunetul cel mai adevărat, pentru lucrul... Smrt, în sârbește, smiert, în rusește, âmierâ, în poloneză... Limbă otrăvită, de reptilă... La noi, în Occident, sunt sonorități destul de nobile: mort, muerte, todt... Dar smrt... Parc-ar fi un pârj josnic care se strecoară de-a lungul

picioarului... mai veninos decât un scorpion veninos. În general, cred că morții i se aduce prea multă onoare.

— Death, și asta e destul de șuierător, am zis eu.

— Exact. Și dumneata ce-ai mai făcut după Las Vegas?

— N-am fost niciodată la Las Vegas.

— Aha, atunci era altcineva, altundeva. Dar îmi face totuși plăcere. Vino să mă vezi diseară la Claps\fs. Îți rezerv o masă. Oamenii nu se regăsesc în fiecare zi... Sau hai la cină după. Ce zici? Uite cartea mea de vizită.

— Mi-ai dat-o deja.

— Locuiesc la hotel Quillon, pe rue des Beaux-Arts. Primul spectacol se termină la douăsprezece și jumătate noaptea, intru în scenă la unsprezece și din nou la unu dimineața. Cu siguranță avem prieteni comuni acolo...

— Peste puțin timp iau avionul.

— Spre...?

— Caracas.

Lângă noi era un tânăr care cerea o fisă de telefon. Dar nici nu putea fi vorba de dat telefon. Nu puteam mărturisi că eram acolo, foarte aproape, că nu plecasem.

— Doamna de mai devreme era fermecătoare. Nu vreau să fiu indiscret... părea să fie o despărțire.

— Ai un spirit de observație pătrunzător.

— O, nu era greu de văzut. Mi-am spus imediat: e pe cale să se sfârșească.

— Exact. Cheers.

— În cinstea dumitale. Chelner, încă un rând. Am cunoscut atâtea femei la viața mea, încât am fost întotdeauna singur, ca să zic așa. Prea multe înseamnă nici una.

— Profundă observație.

— De altfel, așa mi-a venit ideea numărului meu... Nu-l rata.

— Într-o bună zi, am zis eu.

— Din nefericire, cât de curând voi fi obligat să părăsesc scena. Asigurările sunt o chestie tare nesuferită. Te lasă baltă cu prima ocazie. Singurul lucru care mă îngrijorează în acest sens este Matto Grosso.

Canșul imperial își ciuli urechile și își ridică botul gol și gri.

— Poate ai observat că nu mă scapă din ochi. Parcă mi-ar cunoaște problema...

— Smrt, am zis eu.

— Exact. Îi este frică să rămână singur. Câinii sunt niște mari fricoși. După cum observi, există șanse să moară înaintea mea, la vârsta lui... O să aibă paisprezece ani.

— Drace! Sunteți împreună de mult timp?

— De treisprezece ani. Era al unei femei pe care am iubit-o mult. A plecat cu un cascador care avea douăzeci și doi de ani — știți, femeilor le place nespus să-i ajute pe debutanți — și mi l-a lăsat pe Matto Grosso ca să nu mă simt așa de singur... Nu face parte din trupa mea, nu este un profesionist, mi-e prieten. Am opt caniși și un cimpanzeu. Păcat că pleci...

Scotoci în portmoneu și mai scoase o carte de vizită...

— Mi-ai dat deja una, am repetat eu. Își înmulțea dovezile de existență. Suspină. L-am lăsat să plătească. Ne-am strâns îndelung mâinile.

— Poate pe undeva, prin lume... Mi-a părut bine să te revăd. Chiar foarte bine.

— Și mie.

Am ieșit și am mers până la stația de taxiuri. Am scos hârtiuța din buzunar și i-am dat șoferului adresa. Existau momente de panică și de gol, ecouri de râsete, flashuri de amintiri, oboseala răscolea prin canalele memoriei și arunca la suprafață fărâme de fericire. Restul era neliniște și remușcare. Fiecare minut care trecea părea smuls dintr-un timp încremenit. La început, îmi scosesem ceasul de la mână și-l pusesem în buzunar, dar era și mai rău. Mi l-am pus din nou la mână. Era ora optsprezece. Nu știam nici măcar dacă începuse sau dacă se terminase. În acest moment, ar fi trebuit să fiu departe, deasupra oceanului, și aș fi ajuns deja în ceea ce piloții numesc punctul de neîntoarcere.

O clădire veche pe rue Saint-Louis-en-rile. Pe cutia poștală era scris numele ei și etajul trei, pe stânga. Am urcat. O mochetă roșie pe jos și plante bogate.

Îmi deschise ușa și mă privi fix, cu răceală.

— Mă așteptam la ceva de genul ăsta. Intrați.

Salonul era foarte luminos. Niște castani urcau până la ferestre. Flori, fără să fie în buchete, și pe care trebuie să le fi cumpărat ea însăși. În cealaltă cameră, o arie de flaut indian sfredelea singurătatea. Întretăiată, epuizată, parcă ieșită dintr-un sanatoriu. Îmi luă impermeabilul, geanta, pălăria și le duse altundeva. Privirea mea rătăci de-a lungul pereților, dar probabil că își ținea fotografiile mai aproape de ea. M-am așezat într-un fotoliu verde-cenușiu.

— Din catifea. Reveni și rămase în picioare.

— N-aveți câine? am întrebat. Stați liniștită, nu candidez pentru acest post. În prezent, câinii au mare succes. Niciodată nu li s-a cerut mai mult. Am citit asta în ziar.

Mă examina cu atenție, medical, ca să zic așa. Era o curiozitate legitimă, când primești un necunoscut care prezintă toate simptomele unui naufragiat. Trebuie să se fi întrebat dacă mai erau și alți supraviețuitori.

— Arătați de parcă ați fi fost interogat toată noaptea la Prefectura de Poliție. Și, bineînțeles, nu aveți alibi. Cu siguranță că nu-i asta, dar e același lucru. Sunteți... urmărit.

— Exact.

— Mai devreme, în cafenea, v-am făcut o confidență... Și dumneavoastră săriți la prima nenorocire apărută. Ați văzut bine, nici eu nu stau pe roze... Dacă asta vă poate consola.

Priveam fix mocheta albastră de sub picioarele mele. Simțeam nevoia să mărturisesc totul.

— Vi-l amintiți pe prietenul meu din Las Vegas, de la bar? Cu bătrânul caniş gri? Se numește senor Galba și colecționează infarcte.

Își face griji pentru câinele lui. Nu vrea să rămână singur. Și câinele nu-l slăbește din ochi, ca și cum ar ști. Așa că senor Galba se îmbată criță și câinele îl privește neliniștit... Mă gândeam că v-ar putea interesa.

- Ați nimerit bine. Am un magazin de curiozități, în rue de Bourgogne. Dar nu am unde să vă pun. Ați ocupa prea mult loc. Când zâmbea, se ivea o cu totul altă viață: trebuie să fi fost mult timp fericită.

Trecu în camera de alături, puse același disc și dădu mai tare volumul, ca pentru a mă îndepărta de ea, apoi reveni.

În sârbește, asta se numește smrt și înseamnă cam același lucru ca flautul ăsta indian. Senor Galba mi-a făcut această dezvăluire, mai este și poliglot. Acum, că știți tot, pot pleca...

Am așteptat, dar nu zicea nimic.

- Nu sunt beat. Și iubesc o femeie... Așa cum poate fi iubită o femeie... uneori. Cred că nu trebuie să vă dau explicații, înțelegeți: avem cam aceeași vârstă...

— Am patruzeci și șapte de ani.

- Patruzeci și trei, am zis eu. Aproape a roșit.

— De unde naiba știți...?

- Lumea exagerează întotdeauna. Te joci *punându-ți că fr-a terminat. Ascultă o ane

întretăiată de flaut indian. Trăiești singură, ca să-ți demonstrezi că se poate. Dar privești un străin ca și cum ar fi încă posibil. Și vă aduc la cunoștință că mai știu și că nu este destul ca doi oameni să fie nefericiți separat pentru a fi fericiți împreună. Când două disperări se întâlnesc, pot foarte bine să dea naștere unei

speranțe, dar asta dovedește doar că speranța este capabilă de orice... Nu am venit aici ca să cerșesc...

Mințeam, și ăsta era tot un mod de a cerși. Se duse la ușă și am urmat-o. Mi-am luat lucrurile. Îmi întinse mâna.

— Sper că ne vom revedea totuși, am zis eu, foarte politicos.

— Și eu sper.

— Vă datorez o explicație...

— Nu-mi datorați nimic. Și, de altfel, voi citi explicația mâine în ziare.

Eram afară. Mă privi și am știut că o podideau lacrimile.

— Și totuși nu păreți un nemernic, zise cu o voce înăbușită și închise ușa.

Ar fi trebuit să insist. Poate că mi-ar fi dat ceva.

II

La aerogara, am răsfoit pașaportul. Anul acesta fusesem în Africa, Australia, America de Nord și de Sud, iar vizele erau încă valabile.

Ascultam vocea stewardeselor-fantomă, ezitând între ora nouăsprezece cincizeci și cinci pentru Camerun, douăzeci și trei cincizeci pentru Ecuador, douăzeci și doi și zece pentru Brazilia și un hotel în Montmartre unde mă puteam închide și aștepta sfârșitul. Am ales ora nouăsprezece cincizeci și cinci pentru

Yaounde și pădurea ecuatorială, am schimbat biletul și m-am întors la locul meu. O stewardesă care trecu pe acolo îmi aruncă o

privire ciudată. Poate mă recunoscuse. „Auziți, tocmai l-am văzut pe căpitanul Folain... Buimac, nebărbierit... Ce se întâmplă cu el?”

— .. Nu vreau să fiu o jucărie care poate fi făcută țândări, Michel.

Este umilitor. De la un anumit moment, se pune problema demnității. Pleacă, du-te departe, așa cum ai promis. Așa. Pune-ți capul aici, la tine. Nu te îngropa în nefericire, nu te gândeți tot timpul la

mine, nu vreau să te fac praf... Sunt obligată să te părăsesc. Voi fi altă femeie pentru tine. Mergi spre ea, găsește-o, dă-i ceea ce îți

las, trebuie să dăinuie. Fără feminitate nu vei putea trăi orele,

anii, smulgerea, bestialitatea asta pe care o numim atât de

măgulitor „destin”. Sper cu toată dragostea mea că o vei întâlni și că va veni în ajutorul a ceea ce nu poate, nu trebuie să moară în

cuplul nostru. Asta nu va însemna că mă uiți, nu va însemna că

„îmi trădezi amintirea”, cum se spune cu smerenie despre cei care-și rezervă smerenia morții și disperării Nicidecum!

Dimpotrivă, va fi o celebrare, asigurarea unei permanențe, o

sfidare a tot ce ne calcă în picioare. O declarație de nemurire. Ea

trebuie să te ajute să profanezi nefericirea: de milenii întregi, i-am arătat destul „respect”. Plecăm prea ușor, prea umil capul în fața cuiva care ne tratează cu atâta indiferență și barbarie. Pentru mine, este o chestiune de mândrie feminină. Aproape de supraviețuire. O revoltă, un fel de luptă pentru onoare, un refuz de a fi batjocorită. Du-te în întâmpinarea acestei surori necunoscute, spune-i câtă nevoie am de ea. Voi dispărea, dar vreau să rămân femeie...

Am auzit anunțul cu plecarea spre Yaounde, am intrat într-un magazin să-mi schimb dolarii și m-am trezit înapoi pe autostradă într-o mașină spre Paris. După ce am dat adresa șoferului, am adăugat mașinal: „...etajul trei, pe stânga”. Dădu din cap aprobator.

— Va veni sigur și ziua aia, zise el. Francezul nu mai vrea să coboare din mașină. Dar încă nu e totul pus la punct. Poate că e un lift acolo unde mergeți.

Îmi căută fața în oglinda retrovizoare ca să se asigure că râd. Am râs.

Era deja noapte când am ajuns în rue de Saint-Louis-en-l'Île. Am urcat și am sunat. Mi-a părut rău că am lăsat taxiul să plece, aș fi putut să trec și pe la senor Galba, și el aștepta. Eram pe punctul de a coborî, când se deschise ușa. Avea ochii roșii. Văzându-mă, avu o tresărire batjocoritoare, ca și cum ar mai fi putut exista grija părinților.

— Despre ce e vorba, de fapt? Instinctul vânătorului? Vă înșelați, nu se află aici — presupunând că există undeva... Nu veți găsi nimic. Nici măcar un colac de salvare...

Am intrat și am luat-o în brațe. I-am simțit unghiile pe ceafa mea. Plângea în hohote. Știam că nu era vorba nici de mine, nici de ea. Ci de o mare lipsă. Era doar un moment de ajutor reciproc. Aveam amândoi nevoie de uitare, de un popas, înainte de a ne duce mai departe bagajele de neant. Mai trebuia traversat deșertul unde fiecare haină care cade, rupe, îndeapărtează și rănește, unde privirile fug pentru a evita o goliciune care nu este numai a trupurilor și unde liniștea își adună pietrele. Două ființe în derută care își sprijină singurătățile și viața așteaptă să treacă. O tandrețe deznădăjduită, care nu este decât o nevoie de tandrețe. Uneori ochii noștri se căutau în semiîntuneric pentru a înfrunța nesiguranța. Pe noptieră, fotografia unei fetițe. Pe șemineu, fotografia unei fetițe care râdea. Un portret stângaci, pictat desigur din memorie. Ceea ce aveam în comun era la alții, dar ne unea vremea unei revolte, a unei lupte scurte, a unui refuz al nefericirii. Un refuz de a te lăsa călcat în picioare, un refuz al lui

„facă-se voia Ta". Ii simțeam lacrimile pe obraji. Niciodată n-am fost în stare să plâng și era o alinare ce-mi oferea ea. De îndată ce-și făcură apariția regretul sau remușcarea, căderea, stinghereala sau vinovăția, se sculă, își puse un capot, se ghemui într-un fotoliu, cu genunchii sub bărbie. Nu mă mai văzusem niciodată așa un intrus, în privirea unei femei.

— Te rog, zise ea.

— Bine.

Hainele mele erau împrăștiate pe mochetă și am început să mă îmbrac.

— Habar n-am de ce am făcut asta...

— O mică sinucidere, am zis eu. Încercă să zâmbească.

— Cred că da. Nu trebuie să-mi porți pică. Există momente...

— Prea mult din toate și, mai ales, prea mult nimic. Am fi putut să rezistăm încă puțin împreună.

— Nu am nici un chef să fiu fericită.

— Dar cine îți vorbește de fericire, Lydia? Eu vorbesc doar de întrajutorare.

— Ai văzut foarte bine că nu sunt... bună de nimic.

— Normal, când cineva face asta ca și cum s-ar arunca de la etajul al șaptelea...

— Nu mă judeca prea aspru...

— Te rog!

Mi-am vârât cravata în buzunar. Întotdeauna pare bătăran să-ți înnози cravata după.

— Când s-a întâmplat?

— Acum șase luni. Dar nu se termină niciodată... Mă întreb dacă nu prelungesc... intenționat, pentru a face din amintire un motiv de a trăi. Fără asta... nu aș ști ce caut aici. Au fost martori care spun că soțul meu pierduse brusc controlul mașinii. Totuși, nu conducea cu viteză mare. Nu pot să-i reproșez nimic. O pusese pe fetiță pe bancheta din spate, ca întotdeauna... Poate că se terminase deja, între el și mine, și am nevoie de această scuză ca să-l urăsc...

Își sprijini fața pe genunchi și nu mai vedeam decât părul alb. Apoi își ridică privirea. Ochii ei aveau din nou acea expresie încrâncenată.

— În astfel de cazuri, trebuie să pleci departe, am zis eu.

Am avut în sfârșit dreptul la puțină veselie pe chipul ei.

— Caracas?

— Caracas.

— E mult prea departe, prea repede și, așa cum ai spus mai devreme, la cafenea, tot trebuie să te întorci, după...

Se duse să caute o sticlă de whisky și un pahar la bucătărie.

— One for the road, zise ea.

— Noroc.

Am băut. Mă privea cu prietenie.

— S-a întâmplat... recent?

— Ce anume?

— Ești orfan de o femeie. M-am uitat la ceas.

— Se împlinește un secol, am zis eu și am plecat.

III

Întrarea artiștilor era într-un pasaj care se termina într-o fundătură, printre tomberoane, în fața grilajului de fier ruginit al unui atelier de fotogravură. Rafale de mitralieră și scrâșnete de frâne se auzeau dintr-o cabină de operator. O pisică roșcovană veni în fugă, mieună și se frecă de piciorul meu, cu coada zbârlită. I-am scărpinat urechea. Am rămas o clipă împreună, apoi m-a părăsit. Am deschis ușa. Paznicul tocmai citea cu atenție un ziar de curse.

— Unde-l găesc pe senor Galba, vă rog? Mă așteaptă.

Continuă să studieze posibیلی câștigători. Așteptam cu înțelegere și amabilitate, în timp ce el mă ignora. Neonul îi lipea pe față luciri jilave, violete. Cămăruța trebuie să fi avut doi metri pe unu cincizeci. Lângă ziar era o sticlă de vin goală. Haine uzate și slinoase, care așteptau, și ele, să se termine odată. Singurătatea râncedă a obiectelor pierdute...

— Ați încercat să dați vin anunț? am întrebat eu.

Păru mulțumit că fusese înțeles.

— În fundul coridorului, dincolo de culise, a doua ușă pe dreapta.

Sunteți veterinarul?

— Da, dar simt grăbit, voi reveni aici în scurt timp.

Am mers printre fetele cu sâni dezveliți și piticii cascadori. Am zărit cu coada ochiului, pe scenă, un rajah cu turban care forma cu degetele profilul lui Kissinger, pe un ecran. M-am oprit o clipă, în timp ce el trecea la Groucho Marx, cu trabucul lui. Eram mare amator de umbre chinezești. M-am uitat la ceas: unsprezece. Probabil reușisem să parcurg jumătate din drum. Un tânăr cu părul foarte lung și bărbuță blondă ședea pe un scaun, înconjurat de caniși. Ținea un cimpanzeu pe genunchi. Cimpanzeul lungea un cornet de înghețată. Toți canișii erau albi, doar unul era roz. M-am oprit.

— N-am mai văzut niciodată un caniș roz, am zis eu.

— Mâna omului. O simplă șamponare. Ar trebui să încercați.

— Senor Galba? Arată cu degetul o ușă.

Senor Galba zăcea prăbușit într-un fotoliu și își tampona ușor fruntea cu batista. Era în costum și sub plastron nasul lui devenea un organ premergător, anticipator și explorator, nu doar pur și simplu olfactiv, poate pentru că nasurile par întotdeauna să crească noaptea. Nasul lui senor Galba părea să fie acolo în misiune de recunoaștere.

Canișul stătea culcat la picioarele maestrului, cu botul gol ieșind din zuluful gri. Avea ochii încercănați. Pe măsuța de toaletă, sub șase becuri electrice care străluceau în jurul oglinzii, se aflau o sticlă de șampanie într-o găleată, o sticlă de coniac și una de apă minerală. Mai erau și flacoane cu medicamente și o scrumieră plină de chiștoace. Senor Galba îmi adresează un zâmbet, dar asta nu-i schimbă cu nimic neliniștea din privire. Se vedea că așteaptă ceva. Îmi făcu un semn amabil cu mâna spre un taburet. M-am așezat.

— Cum a fost la Caracas? se interesă.

— Îți promit să mă ocup eu de cățeluș, i-am zis.

Era beat — ceva obișnuit pentru el. Luă un aer trufaș.

— De ce? Ți s-a spus că se va întâmpla în seara asta?

— Voiam doar să te liniștesc.

— Permite-mi să mă mir, domnule. Intri în cabina mea cu un aer sigur și convins, ca să-mi spui: „Mă voi ocupa eu de cățeluș”, ca și aim ai ști — din sursă sigură! — că urmează să ies de pe afiș în seara asta. Te-ai întâlnit... cu cineva pe culoar?

— Nimic de genul ăsta.

— Of! Normal că m-am obișnuit atât de mult cu spectacolul de varieteu, încât sunt puțin obsedat de punctualitate, cele trei gonguri, intrarea și ieșirea din scenă, durata numărului, regizorul care rămâne în culise, cu ochiul implacabil fixat pe ceas...

— Ascultă, Galba, îți spun că mă voi ocupa eu de câine. Poți muri liniștit. Totul va fi bine.

— Îți bați joc de mine? Știi pe cineva care să fi murit liniștit?

— Poate să se întâmple în somn, nu?

— Cano, zise el. Asta-mi mai lipsea. Acum, n-o să mai pot închide un ochi. Să știi, Matto Grosso este un bun câine de pază. Sunt sigur c-o să latre.

— Nu știu cum îți vei face numărul în halul în care te afli.

— Nu mai există altul. Viața, moartea... Izgonea fleacurile astea cu o mână de stăpân.

— ...Am spus tot ce era de spus... Vei vedea. Și am norocul că nu sunt înțeles. Altfel, de mult aș fi fost obligat să părăsesc scena în huiduieli. Publicul s-ar simți insultat. Lui nu-i place când tratezi cu asemenea dispreț lucruri atât de serioase. Ce vrei, noi ăștia, marii

artiști, suntem toți condamnați să ne lăsăm mesajul într-o sticlă aruncată în mare. De altfel, nici nu mai este mare, mai sunt doar sticle. Am un asistent, Svansson, Sven Svansson — ține minte numele —, un tânăr suedez care pregătește o teză de filozofie la Universitatea din Uppsala despre viața și opera mea. Îți sunt recunoscător că ți-ai întrerupt zborul ca să vii să mă saluți. Asta înseamnă prietenie.

— Încerc să-mi omor timpul, am zis eu. Pot să dau un telefon? Făcu un gest amabil către telefon și duse sticla de coniac la gură. Canișul nu-l slăbea din ochi. Tremura. M-am ridicat și am format numărul. Nimic. Îl decuplasem eu însumi: mă făcusem util până la capăt. Vedeam în oglindă, în bătaia becurilor electrice, un bărbat cu receptorul în mână, care forma numărul de două ori, așa cum ai șopti un nume.

Senor Galba se sculă cu ceva greutate. Compensa prin distincție ceea ce îi lipsea în stabilitate.

— Poliția din aeroporturi este foarte strictă, zise el. Dar, dacă ai nevoie de un pașaport fals, cunosc pe cineva...

— Cum ai ghicit, senor? Își atinse vârful nasului.

— O cunoaștere temeinică a acestei lumi, domnule. Nasul, câinele meu și cu mine știm să recunoaștem un om hăituit.

leşi. Canișul îl urmă greoi. Câteva minute, mi-am imaginat o instituție unde am fi luați în calcul pentru a ne scăpa de toate lucrurile prezente, conștiință, remușcare, amintiri, groază, și unde s-ar învărti câteva butoane pentru a se face tabula rasa. N-aveam nici cea mai mică șansă să o scot la capăt singur, iar motivul era foarte simplu: iubisem prea mult ca să mai fiu în stare să trăiesc doar cu mine însumi. Era o imposibilitate absolută, organică: tot ceea ce făcea din mine un bărbat era la o femeie. Știam că lumea spunea uneori despre noi, aproape pe un ton dezaprobator:

„Trăiesc exclusiv imul pentru celălalt.” Eram întristat de răutatea acestui ton, de lipsa lor de generozitate și de indiferența rece față de comunitatea umană. Fiecare iubire fericită poartă drapelul nostru: ar trebui să aibă milioane de susținători. Solidaritatea noastră este îmbogățită de tot ce ne luminează. Bucuria unui copil sau tandrețea unui cuplu strălucesc pentru toată lumea, sunt întotdeauna un loc înșorit. O deznădejde din iubire care-și pierde nădejdea în iubire este o contradicție foarte ciudată. Am căutat în buzunar nota de plată a celor două cafele și am format numărul. I-am auzit vocea.

— Voiam doar să îți spun... îți datorez o explicație...

— Și nu cunoști pe nimeni la Paris?

— Vino. Nu poți sta singură să ascuți flautul indian cu sunetul lui vlăguit... La el acasă, în Anzi, poate fi înțeles, la cinci mii de metri altitudine nu se respiră, se expiră doar... Dar nu pe rue Saint-Louis-en-l'Île... Știu bine că atunci când oamenii nu se cunosc, ca în cazul nostru, totul pare posibil... Și eu am trăit destul cât să învăț să mă feresc cu strășnicie de aceste spații goale, în care se poate scrie orice... Gândește-te că nu-ți vorbesc de iubire, nici măcar de prietenie... doar de ajutor reciproc... Avem amândoi nevoie de... de ceva care să ne distragă... Despre asta-i vorba... ca să uităm...

— Uite ce e, Michel... Michel, nu?

— Da, Michel. Vă amintiți, v-am lovit mai devreme, când ieșeam din taxi și...

— Ești beat de nefericire. Ce s-a întâmplat?

— ...N-am putut să plec. I-am promis că plec departe, ca să nu fiu tentat să alerg la ea și... Nu am putut. Sunt ceea ce se cheamă un om slab, iar la noi, oamenii slabi, când iubim o femeie, totul ajunge să aibă o asemenea... forță încât... atunci când ea este obligată să moară din motive... tehnice, da, din motive de organe, destul de îngrozitoare... pentru că ne-am dat seama prea târziu și... Vă spuneam, cred, că la noi, oamenii slabi, iubirea, despărțirile definitive, care nu depind de voința noastră, aceste adevărate abuzuri de putere... iau proporții înspăimântătoare de... de tandrețe. Cred că sunteți poate o femeie puternică, nu știu, nu vă cunosc, încât scu-zați-mă că v-am deranjat. Nu pot, doamnă — observați încă o dată că vă spun „doamnă”, pentru a semnala limpede faptul că suntem străini —, nu pot, doamnă, decât să-mi reclam slăbiciunea, pentru că forța, doamnă, cred că nu este de partea celor slabi — observați că tocmai am făcut o remarcă spirituală și că nu sunt lipsit de ironie și nici de mijloace ... Urmă o tăcere. Am crezut că închisese telefonul. O femeie puternică. Apoi i-am auzit vocea:

— Unde ești?

— Sunt în cabina lui senor Galba, la Clap-sy's... senor Galba, va amintiți, bărbatul care nu are asigurare...

— Așteaptă-mă la bar. Ajung imediat. M-am așezat la măsuța de toaletă. Șase becuri electrice proeminente, o sticlă de coniac. În cinstea îndrăgostiților, în cinstea regelui Franței. Bărbatul fără patrie feminină îmi ținea companie în oglindă. El, celălalt, eu, apatridul. Ți-a fost răpită patria, dragul meu. Izvoarele tale, cerul tău, câmpiile și livezile tale. Și din toată țara mea, cred că părul ei era pentru mine un loc mai secret și mai sigur decât ascunzătorile din copilărie. Când podoaba-i blondă îmi adăpostea ochii, trăiam

clipe despre care nu se poate vorbi altfel decât se vorbește despre o ultimă rațiune, un motiv de a exista care cuprindea până și tot ce nu ținea de ea, ca și cum știam în sfârșit ce lipsă, ce privare ascuțiseră spinii și înăspriseră pietrele. Aveam o patrie feminină și căutarea nu-și mai avea rostul. Țara mea avea o voce pe care viața parcă o crease pentru propria plăcere, căci îmi imaginez că și viața are nevoie de veselie, dacă judecăm după florile de câmp, care zâmbesc mult mai frumos decât celelalte. Când eram în casa noastră de la Briac, timpul nu intra, rămânea umil afară și era dresat așa de bine, încât începea să latre doar dacă ea pleca în sat și întârzia să se întoarcă. Nu spun decât ceea ce a trăit fiecare cuplu, lucrurile care au săpat cel mai vechi fâgaș al nostru pe pământ. Mă refer la o preafelicită lipsă de originalitate, pentru că fericirea nu are nimic de inventat. Nimic din ceea ce ne unea nu era numai al nostru, nimic nu era diferit, unic, rar sau excepțional, ci permanență și perenitate, formam un cuplu și eram mai bătrâni decât amintirea umană. Nu cred că există fericire care să nu aibă un iz străvechi. Pâine, sare, vin, apă, răcoare și foc, suntem doi, și fiecare este pământ, și fiecare este soare.

— Visez adesea la ce s-ar fi întâmplat cu noi dacă nu ne-am fi întâlnit...

— S-ar fi întâmplat ceea ce se înțelege prin a te culca cu cineva.

— Există atâtia bărbați și atâtea femei care se ratează! Ce se întâmplă cu ei? Din ce trăiesc? E îngrozitor de nedrept. Mi se pare că, dacă nu te-aș fi cunoscut, mi-aș fi petrecut viața urându-te.

— Tocmai de aceea vezi atâtia oameni care urăsc. Vezi o grămadă de oameni care-i urăsc pe toți cei pe care nu i-au întâlnit, este chiar ceea ce numim prietenia dintre popoare.

— Și la șaiszeci de ani, când voi fi bătrână? - Vrei să spui burta, sânii, fesele, toate astea?

— Păi da. Asta sperie, nu?

— Nu.

— Cum, nu? Când voi fi o babă?

— O babă — nu există așa ceva, sunt doar povești fără iubire.

Noaptea erau insule. Buzele mele rățăceau pe plajele calde.

Luptam împotriva somnului, care este întotdeauna pus un pic pe furat.

— Vorbește mai tare, Michel. Îți vâri nasul în ceafa mea, mormăi și șoptești ceva acolo. Ce-i?

— Rrrr.

— Vrei să fii drăguț să te explici, dacă tot m-ai trezit?

— Nu vorbeam.

— Atunci ce-i cu muzica asta?

— Nu înțeleg de ce numai pisicile ar avea voie.

— Nu poți să dormi?

— Ba da. Pot. Dar nu vreau. E prea bine lângă tine.

— Hai, vino-aici, așa, bun, și-acum dormi.

— Yannik — cum e posibil ca, după atâția ani, să fie încă aici, intactă, ca în primele zile? Se spune totuși că orice început are și un sfârșit...

— Li se întâmplă numai celor care obosec s-o ia mereu de la început...

— Ce avem, tu și cu mine? Unde-s problemele de cuplu și toate celelalte?

— Ce-s acestea, probleme de cuplu? Ori există probleme, ori există cuplu.

— Se pare că adesea este foarte dificil, dureros, se destramă, ia apă. Se duce naibii...

— Auzi, Michel, ce ți-a venit să mă trezești în toiul nopții ca să-mi vorbești despre problemele de cuplu? Nu ți-a căzut bine paella?

— Vreau să știi de ce nu avem probleme de cuplu, pentru numele lui Dumnezeu.

— Există întâlniri nepotrivite, asta-i tot. Și mie mi s-a întâmplat. Și ție. Cum vrei să deosebești falsul de adevărat când mori de singurătate? Întâlnești un tip, încerci să-l faci interesant, îl inventezi în întregime, îl umpli de calități din cap până-n picioare, închizi ochii ca să-l vezi mai bine, el încearcă să se dea drept altcineva, tu la fel, dacă-i frumos și prost ți se pare inteligent, dacă te consideră proastă, se simte inteligent, dacă observă că ai sânii lăsați, i se pare că ai personalitate, dacă începe să-ți pară necioplit, îți spui că trebuie ajutat, dacă-i incult, știi tu destul pentru amândoi, dacă vrea tot timpul să facă dragoste, îți spui că te iubește, dacă nu este foarte înclinat spre așa ceva, îți spui că nu asta contează, dacă-i zgârcit, e pentru că a avut o copilărie săracă, dacă-i bătăran, îți spui că așa-i firea lui, și continui așa să dai din mâini și din picioare ca să negi evidența, când de fapt sare-n ochi și asta-i ceea ce numim problemele cuplului, problema cuplului, când nu se mai pot inventa unul pe celălalt, iar atunci apare amărăciunea, ranchiuna, ura, rămășițele pe care încerci să le ții lipite, din cauza copiilor sau pur și simplu pentru că încă preferi să fii nenorocită decât să rămâi singură.

Gata. Dormi. Și-acum m-am speriat așa de tare, incit n-o să pot dormi eu. Aprinde puțin lumina, ca să te văd și să mă liniștesc. Uf, da. Ești tu.

Râdeam și, de altfel, mai era puțin coniac în sticlă. „Timp de douăzeci și cinci de ani, Michel, trăiam, respiram, gândeam fără să te cunosc — și din ce puteam să trăiesc, cu ce aer, ce viață era, ce gânduri fără tine?”... învățam pe de rost aceste scrisori pe care mi le scria în timpul zborurilor și al escalelor, „frânturi de eternitate”, cum le numea ea, atât de banale i se păreau. Verigi străvechi, cuvinte supraviețuitoare, banalități, da, aveai dreptate, banalități elementare, ca semnele de viață pe care avem să le căutăm cu atâta înflăcărare altundeva în sistemul solar, punct de plecare mereu amenințat cu uitarea de către naufragiații sensului, voi care căutați profunzimea și nu găsiți decât abisuri. Ascultam noaptea la postul meu de pilotaj murmurul fidel al recitatorului din pieptul meu, dar cei care și-au pierdut amintirea nici nu mai sunt în stare să-l audă pe bătrânul nostru sufleor. Bărbați cu preocupări de seamă, care întrebați de ce sunteți aici, ce înseamnă toate astea, ce rost are lumea -și câte nume ilustre nu și-au strigat astfel pierderea de cunoștință! — nu sunt, cum ne faceți să credem, întrebări adresate universului.

sunt doar întrebări fără glas. Existau bineînțelese limite fizice, trebuia să ne separăm respirațiile, să ne îndepărtăm, să luăm distanță, să ne trezim, să ne dedublăm, și întotdeauna asta este o pierdere. Când ai două corpuri, uneori ești doar pe jumătate.

— Sunt copleșitoare?

— Foarte, când nu ești aici.

M-am ridicat și am plecat de la oglindă.

IV

A.m urcat la bar și m-am trezit în mijlocul unei mulțimi incredibile de japonezi, dar poate era doar oboseala. Senor Galba se afla pe scenă. Șapte caniși albi și unul roz erau așezați pe scaune, cu labele din spate atârând, cu un aer de domnișoare care-l așteaptă pe un cavaler la un bal al subprefecturii. Senor Galba stătea în stânga, în costum, pelerină neagră, joben, fular de mătase albă, plastron sclipitor, baston cu mâner de argint. Luă un trabuc din buzunarul vestei și lăsă impresia că-și caută chibriturile. Cimpanzeul intră în scenă cu un aer aferat și cu o brichetă în mână și îi dădu un foc stăpânului. Senor Galba îi oferii un trabuc. Cimpanzeul mușcă trabucul și-l aprinse. Trase un fum, îl savura și părăsi scena.

— Pentru Dumnezeu, zise un japonez de lângă mine.

L-am privit mirat.

— Jackson este cel mai mare cimpanzeu de la începutul erei creștine, zise barmanul.

Senor Galba trase câteva fumuri din trabuc și pocni din degete. Cimpanzeul reveni, se apropie de un pick-up așezat pe o măsuță cochetă, acoperită cu o față de catifea și apăsă un buton. Răsună un paso doble, cimpanzeul se îndreptă spre canișul roz așezat printre ceilalți și-l invită la dans. Canișul roz coborî de pe scaun, se legănă o clipă pe labele din spate, cimpanzeul îl prinse de talie și eu am înghițit foarte repede două pahare de coniac unul după altul, pentru că imaginea unui cimpanzeu păros și negru și a unui caniș roz dansând paso doble-\\A El Fuego de Andalusia mi s-a părut o batjocură cinică și incontestabilă. Japonezii râdeau, ceea ce nu făcea decât să adauge niște dinți albi în întuneric. Mi-am sprijinit coatele pe tejghea, întors cu spatele către insultă, și am întâlnit privirea înțelegătoare a barmanului.

— Nu vă simțiți bine, domnule?

— O să-mi treacă imediat, când se va termina.

— Senor Galba consideră acest număr opera vieții lui.

— Absolut scârbos, am zis eu.

— Sunt de acord cu dumneavoastră, domnule.

Am aruncat o privire spre grozăvenie. Era ceva revoltător, jignitor și aproape răuvoitor în „opera” lui senor Galba. Faptul că era „opera vieții lui” nu făcea nimic, prin tușa sardonică, pentru a diminua doza de cinism și de insultă, dimpotrivă.

Canișul roz și cimpanzeul alergau în diagonală pe scenă, în lumina reflectoarelor, în sunetul violent al paso doble-ului El Fuego de Andalusia.

— Ființa și neantu*, zise barmanul. Nea-pole sub sărutul focului**.

— Ia mai lăsați-mă-n pace. E deja destul de odios și fără asta.

— N-am mai văzut niciodată un cimpanzeu și un caniș dansând paso doble, este o revelație, zise vecinul meu japonez, cu un pronunțat accent belgian.

L-am privit.

— Sunteți de origine belgiană?

— Nu, de ce?

— Doar așa, probabil că mi s-a părut. Mai dați-mi un coniac.

Note:

* L'ttre et le Neant — scriere existențialistă a lui Jean Paul Sartre. (N. tr.)

** Naples au baiser defeu, film de dragoste după cartea lui Auguste Bally, regizat de Augusto Genina în 1938, în care protagonistul este interpretat de actorul Tino Rossi. (N. tr.)

— Nu trebuie să-ți fie teamă să privești lucrurile în profunzime, zise barmanul.

— De ce a vopsit în roz câinele ăsta?

— Viața în roz, zise barmanul. Puțin optimism.

— Și de ce paso doble? Există totuși valsul, tangoul, menuetul și mai simt și baletele clasice, avem de unde alege, pentru Dumnezeu!

— Foarte adevărat, zise barmanul. Nu ne lipsește asta, într-adevăr. Eu unul prefer stepul. Dar senor Galba are Spania în sânge. Fiesta brava. Costumul strălucitor al matadorului. Viața, moartea, muerte, și tot restul.

— Smrt, am zis eu.

— Poftim?

— Smrt, de-a lungul piciorului, mai veninos decât un scorpion veninos, și nimic altceva.

— Este cel mai frumos număr de dresaj pe care l-am văzut în nenorocita asta de viață, zise emoționat japonezul de origine belgiană.

Barmanul ștergea un pahar.

— E discutabil. Se poate întotdeauna mai bine. Practic, nu există limite. Ați ajuns prea târziu, dar mai devreme a fost o altă atracție. Un contorsionist. Se răsucea contrar tuturor legilor naturii și reușea chiar să se încolăcească într-o cutie de pălării. Viață, nu glumă.

Sticlele erau aranjate în oglindă și vedeam cimpanzeul și canișul dansând în spatele meu. Îmi vedeam și chipul care aproape că nu se schimbasesc. Oamenii sunt întotdeauna mai nemernici decât cred.

Am cerut o fisă barmanului, am coborât la subsol și l-am sunat pe Jean-Louis. Nu-l mai văzusem de șapte luni. Nu aveam încredere în prietenia care, până la urmă, vorbește întotdeauna. Yannik nu voia nici compasiune, nici suferință în jurul ei. Hotărâsem că, în afară de fratele ei, nimeni nu trebuia să afle. În astfel de situații, la prietenii cei mai bine intenționați, se creează un ritual de timiditate, de îngrijorare și de stinghereală, pe care oamenii se străduiesc să le ascundă, și, în același timp, de căutare prea voită de natural, de ca-și-cum-n-ar-fi-nimic, care devin insuportabile. Timp de zece ani, Yannik fusese stewardesă pe liniile din India,

Pakistan și Africa. „Mi-ar fi fost mai ușor acolo, îmi zise ea. La noi, oamenii au pierdut obiceiul de a muri/' Am hotărât deci să nu încurcăm pe nimeni. Trebuise informat fratele ei, nu pentru c-ar fi fost între ei o legătură strânsă, dar își iubise mult părinții și el era tot ce-i mai rămânea. Un băiat destul de ne semnificativ, mediocru, visând mereu la o mașină nouă și, pentru că Yannik era frumoasă, veselă și fericită, mi se părea că nutrește o anumită invidie față de sora lui, ca și cum ea ar fi luat partea lui de moștenire, își pierdu capul, vorbi de operații magice cu mâinile goale, în Filipine, de un prieten pe care-l cunoștea și al cărui tată încă trăia după zece ani, de cercetări senzaționale care aveau să reușească dintr-o clipă în alta și, în general, nu vru să știe nimic și se purtă ca bătăranii care dau speranță ca să nu fie deranjați. Trecu două zile și pe la Institutul de radiologie, pentru a se examina din cap până-n picioare: auzise vorbindu-se că era ereditar. „O să-și cumpere o mașină nouă ca să se consoleze, spusese Yannik. În fond, l-am agresat/' Mă îndepărtasem, așadar, puțin câte puțin de toți prietenii mei. Cerusem un concediu de șase luni de la Air France. Momentan, mă aflam în Clapsy's, la subsol, într-un haos care era poate un semn de îndurare, pentru că mă scutea să-mi achit obligațiile din viața reală.

— Alo, da... Il trezizem.

— Sunt eu, Michel...

O prietenie consolidată în douăzeci de ani, pe toate liniile lumii...

— Nemernicule, simt cel puțin șase luni...

— Dacă n-am avea voie să lăsăm baltă un prieten, n-ar mai fi prietenie...

— Și de ce noaptea, mă rog? După șase luni, ar mai fi putut aștepta câteva ore... Sau... E grav?

— Monique e bine?

— Toată lumea e bine. Ce-i cu tine?

— M-a plâns întotdeauna pentru că nu pot să plâng. Îmi spunea că nu știu ce e bun.

Tăcea. Probabil că aveam o voce zdrobită. Lydia spusese: „Orfan de femeie..."

— Michel, ce se-ntâmplă? Vino acasă imediat. Ai dispărut fără urmă și acum... Ce se-ntâmplă?

— Paso doble. O maimuță neagră care dansează paso doble cu un caniş roz.

— Ce tot vorbești?

— El Fuego de Andalusia.

— Ce?

— Nimic. Absolut nimic. Este ceea ce se numește un concurs de dresaj, dar nu sunt cunoscuți comanditarii. Stau în Olimpul lor nenorocit și se delectează. Tuturor li se cere marea cu sarea, asta este maxima lor, asta cer de la noi. Există chiar un tip care reușește să se încolăcească într-o cutie de pălării. Unul dintre contorsioniștii noștri. Zei-maimuțe înfiorători, așezați pe Olimpul pântecelor noastre și care se delectează. Atât voiam să-ți spun. Suntem toți capodopere în came și oase.

— Ești beat.

— Nu foarte. Încerc.

— Unde ești?

— La Clapsy's.

— Ce-i asta?

— Un club de noapte de renume mondial.

— Vrei să vin acolo?

— În nici un caz. Te-am sunat ca să treacă timpul, atâta tot. Se va termina curând. Poate că s-a terminat deja.

— Ce cauți la Clapsy's?

— O aștept pe o prietenă care are probleme. Am înființat o societate de întraajutorare. Scuză-mă că te-am trezit.

Jean-Louis tăcea. Era un prieten de nădejde. Mă ajuta să-mi treacă timpul.

— Yannik ce mai face?

— Ne-am despărțit.

— Nu te cred. Iți bați joc de mine? Nu voi doi.

— M-a părăsit în noaptea asta. De altfel, poate că de-asta te-am sunat. Simțeam nevoia să-i spun cuiva.

— Nu pot să cred. V-am văzut trăind împreună, pentru Dumnezeu... Câți, doisprezece, treisprezece ani?

— Paisprezece ani și s-a ales praful.

— Nu am văzut niciodată un cuplu atât de...

— Unit?

— În sfârșit, e de necrezut. Bun, v-ați certat, dar nu-mi spune că e definitiv.

— E definitiv. Mă părăsește. N-o să ne mai vedem niciodată.

— Pe ce linie e acum? Pe U.T.A.*? Michel! Alo! Ești acolo, Michel?

— Da. Simt aici. Scuză-mă că te-am trezit, dar... nu era altă soluție. Am discutat îndelung, cu calm. Devenea insuportabil. Am hotărât să terminăm dintr-odată. Fără agonie, fără suferințe prelungite. La ea mai era și un fel de vanitate feminină. Nu, de fapt mândrie, sau pur și simplu demnitate. Să nu cedezi este o chestiune de onoare. Am fost mereu dresați așa. Într-o bună zi, dragul meu, noi îl vom dresa pe celălalt, așa cum a făcut deja...

mă rog, un oarecare senor Galba. La ea era un fel de refuz, de... de sfidare. Există onoare, Jean-Louis. Onoare umană, pe cuvânt că există așa ceva. Nimeni nu are dreptul să ne facă asta. Ea nu voia să fie la bunul plac al cuiva, să se lase călcată în picioare. Sigur că am mai fi rezistat încă puțin. Am mai fi dus-o încă o lună, câteva săptămâni. Dându-ne amândoi toată silința, până la limita extremă. Dar o cunoști. Este o femeie mândră. Așa că ne-am

Note:

* Compania aeriană franceză — Union des transports aeriens (Uniunea transporturilor aeriene). (N. tr.)

Înțeles ca eu să plec la Caracas și ea să plece la rândul ei...

— Nu-i nimic mai neplăcut decât un cuplu care se dezintegrează, care se târâie, când apa intră din toate părțile ... În astfel de situații, e mai bine să termini dintr-odată.

— Ceea ce dezintegrează un cuplu îl sudează până la urmă și mai mult. Greutățile care separă în final apropie, altfel înseamnă că n-a fost un cuplu, ci doi nefericiți care au schimbat macazul greșit și care s-au trezit împreună...

— Niciodată n-aș fi crezut că tu și Yannik...

— Nici eu. E un act împotriva firii.

— Scuză-mă că te întreb, dar... există altcineva?

— Nu știu. Habar n-am. Nu simt credincios, doar știi, dar poate că există undeva o secătură îngrozitoare, nu știu...

— Michel, tu te distrugi... Te întreb dacă există un alt bărbat în viața lui Yannik.

Nu înțelegeam. Nu mai înțelegeam nimic. Despre ce vorbea? Ce-i spusese?

— Scuză-mă, dragul meu, dar... sunt puțin dezorientat. Nu înțeleg prea bine despre ce vorbești. Îmi pare nespuse de rău că te-am trezit, dar... sunt beat. Da, asta e, sunt crișă. N-ar fi trebuit să te scot din pat... Dar sunt panicat...

— Panicat, tu? Ți amintești cele două motoare în flăcări? Erau două sute de pasageri la bord.»»

— Da, dar e mult mai greu când nu e nimeni de salvat..f*

— Ești sigur că nu vrei să vii? Uite, poți să-i spui două cuvinte lui Monique, e aici.

— Nu, o să-mi treacă, iau avionul peste câteva ore... cu o prietenă. Yannik ținea mult să plecăm împreună.i»

— N-o să înțeleg niciodată femeile.

— Nu vorbi prostii, este singurul lucru care poate fi înțeles și care are sens, în lumea asta...

— Adică te părăsește, dar nu vrea să te lase singur, asta e?

— Da, știe foarte bine că nu pot trăi fără ea.

— Și atunci, îți trimite o prietenă? Dragul meu, am unsprezece mii de ore de zbor, dar nu la altitudinea asta...

— Sunt un egoist. Egoismul este și atunci când trăiești pentru altcineva, ceea ce îți dă un motiv să trăiești.

— E prea complicat pentru mine... Michel? Mai ești acolo? Ai nevoie de somn, prietene.

— Nu, o să mă simt mai bine în curând, aștept pe cineva... Voiam doar să-ți spun că Yannik...

Dar nu aveam dreptul la o consolare atât de lașă. Jean-Louis era un bărbat extrem de responsabil. Și-ar fi făcut imediat datoria, ar fi chemat salvarea și, în locul unei plecări ca o plutire netulburată, ar mai fi urmat o lună sau două de dresaj groaznic pentru a-i da voie morții să-și ascută dinții.

—... .Voiam doar să-ți spun că atunci când i-ai dat totul unei femei devine inepuizabil. Să-ți imaginezi că totul s-a sfârșit pentru că ai pierdut singura femeie pe care ai iubit-o este o lipsă de iubire. O parte din mine este la strâmtoare... și o altă parte are încredere. Este indestructibil. Se va întoarce.

— Ți-am spus-o de la început.

— Se va întoarce. Bineînțeles că nu va mai fi chiar la fel. Va avea altă privire, altă fizionomie. Se va îmbrăca altfel. E firesc, e normal ca o femeie să se schimbe. Să-și schimbe înfățișarea, să aibă păr alb, de exemplu, o altă viață, alte probleme. Dar se va întoarce.

Da, e posibil să cânt doar noaptea ca să-mi fac curaj. Nu mai știu prea bine. Sunt puțin țicnit. Te-am sunat și vorbesc cu tine pentru că nu simt în stare să gândesc și cuvintele există tocmai pentru a ne repune în funcțiune. Cuvintele simt un fel de baloane cu aer care-ți permit să plutești la suprafață. Te-am sunat ca să încerc să mă găsesc la capătul firului. Yannik nu mai este și totul în jurul meu a devenit femeie. Nu s-a terminat. Nu sunt terminat.

Când un om este terminat, înseamnă mai ales că merge mai departe. Există un nazism care nu este doar cel al naziștilor, o asupraire care nu se sprijină pe nici o poliție, o rezistență care nu este doar cea a armelor. Zei-maimuță dansează în spatele nostru, invizibili, sub învelișul destinului, al fatalității, al sorții oarbe, și noi ne vărsăm viețile ca să le dăm de băut. Poate că se întâlnesc în fiecare seară, se uită în jos și comentează calitatea programului. Au nevoie să râdă, pentru că nu știu să iubească. Dar există un

drapel uman, există onoare. Este făcută din refuzul nefericirii, din refuzul acceptării. Despre asta-ți vorbesc, despre această luptă, o luptă pentru onoare. Îmi amintesc cu câtă mândrie îl asculta Yannik pe doctorul Thenon când îi spunea că leucemia juvenilă, maladia lui Hodgkin și multe alte forme ale răului au fost deja învinse: nu era vorba de ea, ci de noi. E>e noi. Nu știi dacă simți ce vrea să spună cuvântul ăsta — curaj, speranță și fraternitate. Le vom smulge dinții și unghiile, îi vom face să putrezească în gunoiul lor din Olimp și din hoiturile lor vom face un foc de tabără... Hai, salut, bătrâne, ne mai vedem. — Michel!

M-am dus la toaletă și mi-am dat cu apă rece pe față. Am fost încă o dată surprins la vederea chipului meu în oglindă: nu avea nimic de-a face cu ruinele mele. Nu era un chip de învins. Avea urme de oboseală, dar în fundul ochilor mai rămânea ceva. Nu spun ceva invincibil. Și totuși, poate că există invincibilitate. Oamenii uită mereu că ceea ce trăiesc nu este muritor.

V

A.m urcat iar scările și m-am trezit în fumul întunecos al reflectoarelor verzi, roșii și albe, care adunau galaxii de praf. Ea nu ajunsese încă. Două femei goale aveau un număr de lesbiene pe scenă, dar nu se prea pricepeau. Adevărata obscenitate era altundeva. Barmanul îmi întinse un pahar cu apă și, pe o farfurioară, două pastile.

— Aspirină, domnule?

— Nu am nevoie de milă creștină.

Nu am văzut-o venind. Mai ținea cheile de la mașină în mână. Îngrijorată și parcă înfuriată, căci probabil nu se putea înțelege. Tânărul cu vestă mov care, pentru moment, ținea locul barmanului, dar care sigur avea la rândul lui altă viață, aștepta, atent și vag promițător.

— Abia am reușit să parchez mașina și...

— Ca să vezi. Dar sunt sigur că era un mic loc providențial între două mașini...

— Cum ai ghicit?

— Sunt un luptător înnăscut. Stăpân pe mine însumi și pe univers...

Îmi zâmbi cu o prietenie care parcă nu mi se adresa mie, ci copilăriei mele.

— Ești drăguț că m-ai sunat...

— Nu există urgență mai mare decât o femeie care ascultă muzică de îndată ce rămâne singură.

— Ador confidențele, zise barmanul.

— Dacă există ceva ce nu suport este un barman beat, se auzi în spatele meu o voce foarte italienească. Chelner, șampanie! Nasul se ridică și mai mult în aer.

— Lydia, ți—1 prezint pe vechiul meu prieten, senor Galba...

— Ne-am văzut deja, zise Lydia.

— Nu beau niciodată în afara orelor de serviciu, zise barmanul.

— Este un băiat de ispravă, zise senor Galba. Ii trimite toate economiile mămicii. Un suflet delicat, tandru și sensibil...

— O să mă plâng conducerei, zise barmanul.

— Haideți în cabina mea. Voi fi încântat să vă țin companie.

Detest despărțirile. Câinele ăsta... mă rog, nu vreau să vă plictisesc cu povești personale... Aștept veterinarul.

- Pot să-mi exprim o părere? Întrebă barmanul.

— Ești foarte tânăr, zise senor Galba.

— Cred că ar trebui să-i faceți o injecție câinelui ăstuia. L-ați ajuta, în felul ăsta. Deunăzi, când nu v-ați simțit bine pe scenă, a urinat de frică. S-a săturat să vă aștepte. Ar trebui să-i faceți injecția.

— S.O.S., S.S., zise senor Galba.

Luă sticla și se îndepărtă, cu capul sus.

— E Venetian, zise barmanul. Ca și paiatele lui Tîepolo...

— Să mergem, zise Lydia.

Eram întors în acel moment spre latura întunecată, în care cuvântul ieșire strălucea cu lumina lui verzuie prin fum. Doi bărbați tocmai intraseră și mă priveau fix.

— O, nu! am zis.

M-am întors cu spatele la ei.

— Poliția, zise barmanul, îmi întinse o foaie și un pix.

— Pot să vă cer un autograf, domnule? Nu știam că am onoarea să vorbesc cu cineva important...

Erau deja acolo.

— Michel, asta-i bună... Te credeam dispărut...

— Încerc, încerc...

— Ce mai face Yannik?

— Mi-am refăcut viața. Permiteți-mi să v-o prezint...

— Doamnă...

— Domnilor...

Zâmbeau cu indulgență. Eram beat, simpatic și amuzant.

Numaidecât, unul dintre ei avea să spună: „Afurisitul ăsta de Michel..."

— Și voi? Cum merg afacerile, Robert? Ce mai face Lucette? Și copiii? Și tu, Maurice? Te menții în formă? Trebuie, trebuie. Lydia, per-mite-mi să-ți prezint doi distinși oameni de afaceri care se ocupă de investiții, de rentabilitate, de TVA și de fiscalitate. Îi

cunosc de ani de zile, așa că îți dai seama cât mă bucur să-i revăd. Ați ratat un număr uluitor, un caniş și un cimpanzeu dansând împreună, dar dacă aveți puțină răbdare îi veți vedea, mai vin o dată pe la ora două. Mai este un tip care încearcă să se încolăcească într-o cutie de pălării, și reușește, căci trebuie să mai și trăiești. Poate că observați în agresivitatea mea un semn de neputință, dar mă uit la voi și îmi vine în minte un vers nemuritor din Lamartine: Lipsește o ființă și toate sunt ticsite... *
Erau stânjeniți, dar simțeam că mă bucur de simpatia barmanului. Pe scenă se desfășura un nou număr și profitară ca să se îndepărteze. Pentru câteva clipe, sonorizarea

Note:

* Aluzie la versul din poezia Singurătate de Alphonse de Lamartine, în românește de Ion Heliade Rădulescu: Lipsește o ființă, și toate sunt pustie. {N. tr.)

asurzi totul și apoi am simțit o mână în jurul mâinii mele ca o amintire din copilărie. M-am întors spre această privire care înțelegea. Am distins în ea și tristețe, și zâmbet. Era obișnuită cu așa ceva.

Am urcat în mașina ei. Tăceam. Biata „pudoare de bărbat” care-ți încleștează maxilarele... și gâtlejul.

— De ce nu mi-ai spus... mai devreme?

— Aveai și așa destule pe cap, Lydia. Nu mai era loc.

— Nu știi oare că nefericirea altora consolează uneori?

— E ceva adevărat în asta, dar nu cred că este genul tău de frumusețe.

— Stabiliserăți că o să pleci departe, dar nu ai avut puterea să te îndepărtezi... Ai rămas aici... să-i dai târcoale. Și tot ce-mi ceri e să te ajut să... să traversezi. Să treci de noaptea asta. Aveai nevoie de o prezență feminină lângă tine. Întâmplarea a făcut să fiu eu. Nu, nu protesta, nu-ți port cătuși de puțin pică. Dimpotrivă. Mi-e foarte... cunoscut. Dar de ce nu ai plecat? Voia să te cruțe. Sau poate îi era teamă că dacă erai aproape nu va avea curajul... Nu, nu cred. Era... este cu siguranță o femeie curajoasă. La ce oră a...

Vedeam ceasul luminos pe tabloul de bord.

— Nu știu. Chiar acum.

— Cu... cu ce?

— Cu ce se ia ca să adormi. Nu știu cât timp trebuie să...

— Aveai nevoie de uitare... și asta am fost eu.

— Exact. Ai spus bine. Aveam nevoie să-mi distrag atenția. Să mă gândesc la altceva. Să-mi mut gândul. Nu contează cum. Senor Galba, paso doble, tu... Simt un mare nemernic.

Se gândea.

— Cât timp îți rămâne de omorât?

— Femeia de serviciu vine la ora opt. Are cheia. Am putea să pierdem vremea în niște baruri, să facem dragoste, să ne arătăm pozele, și apoi să luăm micul dejun... Este un local drăguț chiar în fața casei noastre. După ce se deschid magazinele, vom cumpăra flori. Mă vei întreba care erau florile ei preferate și îți voi răspunde: „Toate.” Până atunci... Nu ai cumva Programul spectacolelor? Am putea merge la travestiți. Sau să ne întoarcem la Clapsy's. Ai ratat cel mai frumos număr din lume. Paso doble. Trebuie văzut. Este fără replică. N-are nici o replică, de când se joacă spectacolul. Sau să mergem direct la Roissy și să luăm primul avion. Pentru că-i o poveste de dragoste, Lydia, așa că nu se poate termina. Am iubit prea mult o femeie ca totul să fie pierdut.

Nu vedeam din ea decât un profil cam dur, cu trăsături drepte, sub albeața părului.

— Nu, Michel. Știi bine, credința mută munții, dar uneori nu duce la nimic altceva decât la niște munți de mutat. Mesianismul feminității, ce vrea până la urmă, să însemne? Să ajuți un bărbat să trăiască. Nu am vocația asta.

— Totuși, ești aici.

— Nu ți-a trecut prin minte că încerc și eu... să uit?

O prostituată ieși din hotelul de vizavi de Clapsy's. Văzu un cuplu tăcut care aștepta în mașină și veni spre noi cu siguranța unei vaste experiențe.

— Veniți cu mine?

— Nu, mulțumesc, am zis eu. Merge prost, dar nu în halul ăsta.

— Nici chiar așa, totuși, zise Lydia.

— Mă scuzați.

— Nici o problemă.

— Se întâmplă des pe aici.

— Zău?

— Și în plus, am un client care ar fi trebuit să ajungă de ceva vreme și n-a venit. Are un număr cu câini de circ la Clapsy's și, între două reprezentații, îi țin companie. Nu suportă să fie singur. E cardiac și-i este tot timpul frică să nu moară. Întotdeauna trebuie să fie cineva cu el. Nu știu ce-și închipuie, zău.

— E o superstiție mexicană, am zis eu.

— Aha, nu știam.
— Da, moartea așteaptă să fii complet singur ca să intre.
— Și asta-i la mexicani?
— La indieni. Indienii zapoteci. Regiunea orașului San Cristobal de Las Casas. Foarte frumoasă zona.
— Nu mi-a zis că e mexican.
— Nu, e italian, dar oamenii iau speranța de unde o găesc.
— Nu știam. Scuzați-mă încă o dată.
— Nici o problemă.
— Noapte bună.
— Noapte bună.
Se îndepărtă, legănându-și geanta.
— Poate c-ar trebui să așteptăm într-un cartier mai potrivit, am zis eu, cu smerenie.
Lydia băgase cheia în contact și rămânea aplecată în față, cu mâna pe cheie, privind înainte, și simțeam că-și încheia socotelile cu ea însăși. Profil de femeie cu părul alb, privire de bărbat necunoscut, cuplu mitologic, muzeu de istorie naturală. Probabil că niciodată de la întâlnirea noastră nu ne simțiserăm atât de apropiați: aveam în comun un simț ascuțit al iluzoriului.
— Ai vorbit mai devreme de întrajutorare, domnule dragă. Ți accept oferta. Intre noi există imposibilitate: o putem împărtăși. Nu știu ce-aș fi făcut fără tine în ultimele câteva ore. O să-ți arăt asta mai de aproape. Iubesc un bărbat pe care nu-l mai iubesc, așa că încerc să-l iubesc și mai tare...
— Nu te întreb nimic.
— Mi-e totuna ce mă întrebi sau nu. Acum e vorba de mine. Sfârșitul lumii nu e doar la tine. Ci la noi toți. Așadar, continuăm. Nu-i mare scofală. Te voi prezenta soțului meu.
— Nu am nici un chef să intru în amănuntele astea.
— E-n regulă, prietene. Știi deja că poți fi amuzant. Am să fac ceva pentru tine. Am să-ți arăt cum e la ceilalți. E vremea să te simți mai puțin... unic.
Opera, bulevardul Haussmann, apoi Males-herbes. Asta-mi mai lipsea, un soț! Ea tăcea cu un fel de hotărâre ostilă, ca și cum s-ar fi grăbit să termine.
— Mi-ai spus că soțul tău este mort.
— Știi foarte bine ce ți-am spus. La telefon mi-ai declarat „îți datorez o explicație...” Și eu îți datorez una. La urma urmei, m-am culcat cu tine. Și am venit de îndată ce m-ai chemat. Vezi, încerc, și eu încerc...
— Nu văd de ce aș merge să-l privesc în ochi pe soțul tău la o oră așa de târzie, am zis.

— Te vei simți mai bine după.

Era o clădire luxoasă pe bulevardul Males-herbes. Am urcat la etajul patru într-un lift distins care probabil că visa de pe vremea caleștilor, iar noi l-am trezit. Am deschis ușa și l-am oprit între două etaje. M-am așezat pe bancheta căptușită cu pluș stacojiu.

— Ce bine-i aici, nu? Cred că am în mine ceva de ticălos: încă mai vreau să fiu fericit. Evident, există extenuarea, nervii care cedează și... tu. Nu știi ce este feminitatea. Poate este doar un mod de a fi bărbat. Dar un bărbat liber de femeie, o femeie liberă de bărbat suflă în jumătatea lor de viață până când se umflă și ocupă tot spațiul. Nefericirea își face bine propagandă: independență, independență. Bărbați, femei, țări, am fost în așa măsură infectați de independență, încât nici măcar nu am devenit independenți: am devenit infecți. Povești cu infirmi, cu mutilați care se recuperează: ei ridică infirmitatea și mutilarea la rangul de regulă de viață. Bravo. Să le dăm Ordinul de Merit pentru servicii aduse respirației artificiale. Deja am câștigat asemenea victorii împotriva naturii, încât s-ar putea foarte ușor decreta că asfizia este adevăratul mod de a respira. Singura valoare umană a independenței este o valoare de schimb. Când independența este păstrată numai pentru sine, oamenii putrezesc cu viteza anilor-sin-gurăitate. Cuplul, Lydia, și tot restul nu este decât împerechere. Cuplul înseamnă un bărbat care trăiește prin femeie, o femeie care trăiește prin bărbat. Mă vei întreba atunci de ce nu m-am întins alături de ea, de ce nu am luat-o în brațe să-i culeg ultima suflare pe buzele mele. Aș fi putut la fel de bine să o urmez până la capăt și să mor cu ea. Dar ea voia să rămână vie și fericită și asta înseamnă acum tu și cu mine.

— Ești mai beat decât se cuvine.

— Așa-i. Și mâine, peste două zile, peste o lună, te voi privi și te voi întreba: „Ce caută ea aici?” Dacă într-adevăr crezi asta, înseamnă că n-ai nevoie de un motiv de a trăi. Încă n-ai fost atât de învinsă. Tu și cu mine putem eșua: știi că este greu să faci o navă bună de ieșit în larg din ruinele a două naufragii. Să presupunem atunci că ai găsit în stradă un bărbat fără cunoștință. L-ai ajutat să-și petreacă noaptea și a doua zi l-ai părăsit, doar nimănui nu i se poate cere marea cu sarea. Dar nu cred că-ți lipsesc în așa măsură slăbiciunea și disperarea. E drept, există infirmi care se simt întregi fără femeie și mutilate care se simt întregi fără bărbat. Asta înseamnă doar că suntem în stare de orice, lucru pe care-l știam deja înainte de Hitler. Eu nu-ți spun că nu se poate trăi fără iubire: se poate, și tocmai asta-i așa de dezgustător. Organele continuă să asigure bunul mers fiziologic și

iluzia se poate prelungi mult timp, până când sfârșitul funcționării îndreptățește cadavrul. Poți la fel de bine căuta refugiu și uitare în sexualitate și trăi de pe-o zi pe alta. Atunci vei spune: „Săracul, e a doua noapte când nu doarme și delirează.” Fii prudentă, este întotdeauna o scuză bună. Sau pleacă mâine cu mine. Nu face prostia să stai deoparte din prea multă experiență. Vino cu mine, dă o șansă imposibilului. N-ai idee cât de tare s-a săturat imposibilul și câtă nevoie are de noi.

Îl privea cu prietenie pe acest credincios rătăcit, așezat pe bancheta unui lift oprit între două etaje.

— Sunt în stare ca și tine să trăiesc pe apucate, Michel. De aceea suntem împreună în noaptea asta. Lumea subestimează îngrozitor durata efemerului. Am părul alb și asta te învață să nu mai ceri ani, orelor. Pleacă singur mâine la Caracas și voi începe să cred în întâlniri.

Închise ușa și apăsă butonul pentru etajul patru.

— Aici, am ajuns. Nu știu cum o să mă judeci și probabil că o să-ți par nemiloasă, dar era timpul să facem cunoștință.

VI

Mă numesc Michel Folain. Părinții mei erau irlandezi, numele nostru era O'Folain, pronunțat cu i, dar m-am născut în Franța și așa s-a rezolvat. Sunt pilot de linie, am un metru optzeci înălțime, patruzeci și cinci de ani, stau în picioare pe palierul etajului patru al unui imobil din bulevardul Malesherbes, lângă o femeie care este la fel de reală. Toate astea sunt sigure, adevărate, trăite și impresia de irealitate pe care o am este perfect normală, se datorează tocmai unui exces de realitate. Nu am nici un motiv să fiu aici mai mult decât altundeva, este ceea ce numim „circumstanțe”, riscul unei derive și al unei mâini întinse. În viață nu există pilot automat.

Am observat pe perete micul cilindru metalic, mezuza, pe care evreii credincioși îl fixează la intrarea în casă, pentru ca Dumnezeu să-i poată recunoaște pe ai lui și să lovească altundeva.

Ușa se deschise și apără un servitor cu vestă albă, iar înăuntru era zgomot de sărbătoare.

— Domnule... Doamnă...

— Lidocika! Ce mult mă bucur!

O doamnă bătrână, în același timp ascuțită și rotunjoară, venea spre noi cu brațele deschise și o privea pe Lydia cu un zâmbet în care totul era fericire în cea mai bună dintre lumi. Avea părul foarte negru, cu cărare și strâns într-un coc ridicat cu un superb

pieptene de os. Era îmbrăcată cu o eleganță care mergea de la Chanel la inele, brățări și cercei mari, circulari, de aur și trebuie să fi avut mai mult de șaptezeci de ani.

— Lidocika, draga mea, draga mea! Luă mâna Lydiei și o păstră într-ale ei,

lăsând impresia de emoție, încântare și ardoare care venirea să sublinieze la țanc acordurile viorilor țigănești. Un ospătar-șef făcu turul purtând un platou cu caviar. Pe pereți erau afișe de concerte care amușiseră de mult: Stravinsky Rahmaninov, Brailovski, Bruno Walter și fotografii cu cântăreți în costume de operă și cu virtuozii la costum, pe care nu-i cunoșteam, dar care aveau un aer ilustru.

— Era neliniștit, foarte neliniștit... Te-a sunat în dimineața asta, ca de obicei... Credeam că n-o să mai vii...

- Bună seara, Sonia. Michel Folain, un prieten... Doamna Sonia Towarski... Ne luă amândurora mâinile.

— Un prieten de-al Lydiei? Ce mult mă bucur!

— Ne-am întâlnit la Caracas, am zis eu.

— Te avertizez, Sonia, este destul de beat.

— Foarte bine, așa și trebuie! Trebuie să bei! Trebuie să trăiești! Trebuie să fii fericit! La noi în Rusia zicem: „Să ai paharul mereu plin!”

— Pirojki am zis eu. Ai da troika! Volga, Volga! Oci ciornîe! Kulebiakal

Bătrâna era încântată.

— Dar... vorbește rusește! Ești... ești rus! Nu, nu, nu nega! Am simțit imediat ceva! Ceva... rodnoel

— Poftim?

— Rodnoel Ceva... de-al nostru! Lydia... e rus!

— Pe naiba, zise Lydia.

— Aproape că nu mai simt ruși la Paris! zise bătrâna. Au fost toți deportați în 1943, știți, după razia aceea... Velodromul de iarnă! Soțul meu nu s-a mai întors. Haideți, să sărbătorim. Lidocika, ce drăguț din partea ta că l-ai adus Sunt sigură că veți fi fericiți împreună...

Am văzut-o pe Lydia cutremurându-se. Nu înțelegeam nimic și eram foarte recunoscător pentru starea asta a lucrurilor.

— Ajunge, Sonia. Știu că ți-am furat fiul. Dar bunul Dumnezeu ți l-a dat înapoi. Există un Dumnezeu al mamelor. Ai avut noroc.

Bătrâna strălucea de bunătațe.

— Cum poți să spui asemenea lucruri, Lydia? Nu se cade, nu se cade...

îmi explică:

— Știi, noi suntem evrei. M-am înclinat.

AK

— Încântat.

Mă întrebam dacă ceea ce ascultam era stereo sau pe viu.

Chitară, balalaică, vioară, îmi plac.

— Nu se cade să vorbești așa, Lidocika. Dumnezeu este bun. El ne vede inimile. Dumnezeu este drept... Scuz-o, este foarte nefecită...

— Nici o problemă, am liniștit-o eu. Simt incognito aici.

Lydia râse ușor isteric. Marcasem puncte.

— Vino. Să te prezint prietenilor noștri. Este aniversarea fiului meu. Dă-mi paltonul... Sunt așa de fericită că ați putut veni, amândoi...

— Sonia este de o naturalețe de neînvinș, zise Lydia.

Mi-am dat seama că nu mai aveam geanta de călătorie.

— Ei bine, ai reușit să uiți ceva, zise Lydia.

Toată Sfânta Rusie era pe pereți: un rabin de Chagall, o colecție de icoane, portretele lui Tolstoi și Pușkin, tapiserii cu Munții Caucaz și săbii încrucișate. Nu lipseau decât șaslâcul și boeuf-ul Strogonoff, dar acestea probabil că erau înăuntru.

Bătrâna îmi urmărea privirea.

— Soțul meu era originar din Tbilisi. Petrolul din Baku.

— Bolșevicii au luat totul, zise Lydia. Am intrat. Trei saloane la rând, pline de lume, și nu lipsea decât Arthur Rubinstein. Toate chipurile mi se păreau cunoscute, poate pentru că erau toți foarte în vârstă și ceea ce credeam că recunosc era modul de a se purta al timpului care are întotdeauna aceeași factură. Trei tineri în bluze rusești, cizme și șalvari cântau cântece despre blinii și chiftele Pojarski. De fiecare dată când eram prezentat, doamna în vârstă adăuga în taină: „Un prieten de-al Lydiei”, și Lydia strângea din dinți, ca și cum ar fi existat la mijloc o răutate secretă. Se vorbea mult despre muzică — Brailovski, Piatigorski și Rostropovici. Am fost recunoscut de un domn chel și mărunț care mă confundă cu altcineva. Mă întrebă dacă aveam vești de la Nicolas și i-am răspuns că era din ce în ce mai greu.

— Da, zise el, clătinând din cap. S-a schimbat mult. Este o meserie imposibilă. Eu însumi...

Suspină și bău puțină șampanie.

— Și în plus, totul se schimbă așa de repede, am constatat eu.

Mă strânse de braț.

— Știu, știu, dar continuitatea este cea care are întotdeauna ultimul cuvânt. Restul trece. Cu ce vă ocupați acum?

— Aștept să treacă, doar atât.

— Ce bine vă înțeleg. Niciodată n-au fost vremuri mai grele pentru adevăratul talent.

— E la putere tot ce-i facil.

— Foarte adevărat.

— Nu mai există criterii, am zis eu.

— Dar va veni iar vremea. Arta a știut întotdeauna să aștepte.

— Îl cunoașteți pe senor Galba?

— Mărturisesc că... Galba?

— Galba.

— E un abstract?

— Nu, un ilustrativ. Are o viziune foarte personală despre viață și moarte. Este puțin crud, puțin brutal, dar...

Medita.

— Nu-mi prea place arta pumnului în gură. Mi-e groază de tot ce ucide sensibilitatea.

— Nu simt de acord. Uneori, uciderea sensibilității este o chestiune de supraviețuire.

Am dat pe gât trei whisky-uri unul după altul, în timp ce l-am ținut de braț pe chelner și am pus înapoi pe tavă paharele goale. Sonia mă conducea de la un grup la altul.

— Vino, Mișenka, vino...

Nu mai văzusem niciodată un zâmbet atât de imuabil și mă întrebam dacă-l scotea când dormea.

— O cunoști pe Lidocika de mult timp?

— O, de secole! Mă strânse de braț.

— Sunt așa de fericită...

— Mai exact, de ce sunteți fericită, doamnă?

— Spune-mi Sonia.

— De ce ești fericită, Sonia? Nu vreau să fiu indiscret, dar poate că există motive de fericire pe care eu nu le cunosc...

Mă examina cu un fel de antipatie radioasă. Mă prezentă ostentativ unei doamne la care totul era negru, ochii, părul, panglica de catifea de pe frunte, cealaltă din jurul gâtului, cerceii, rochia, inelele și poșeta cu paiete.

— O cunoști cu siguranță...

Nu mai călcasem pe la Filarmonică de ani de zile și încercam să ghicesc dacă era vorba despre pian sau harpă. Îmi strivi mâna, își arată toți dinții și îi spuse Soniei cu o voce scăzută că a doua zi se întorcea în Statele Unite pentru bicentener.

— Este o elevă de-a lui Șaliapin?

— Vai, Mișenka, nu trebuie să fii rău... Am mai băut două whisky-uri în timp ce o căutam pe Lydia, care dispăruse, și am văzut o fetiță cu ochi imenși care-mi oferea serioasă o farfurie cu

preparate reci de came. Nu era aer. Lustra strălucea. La Palais Gamier avea să se joace trilogia lui Wagner. Cineva îl știa bine pe Rolf Liebermann. Nu știu ce era scandalos. Bayreuth-ul trecuse la stânga. Cineva nu mai era ce era. Erau prea multe galerii de pictură. Dacă Berenson ar vedea asta, s-ar răsuci în mormânt. Nu mai erau hoteluri nicăieri. Toate operele și-l dispută. Cineva spusese asta dintotdeauna. Fetița cu privire serioasă reveni cu prăjitură cu ciocolată, era fiica portarului portughez. Sonia o sărută pe frunte. Niciodată bisericile din Rusia nu refuzaseră atâta lume. Ar fi meritat premiul întâi. Nureiev, Makarova, Barîșnikov. Cineva era cel mai mare. Trebuia să te aștepți la orice. Țineți bine minte acest nume, rareori mă înșel. Am zărit-o pe Lydia care-mi făcea semne din capătul celălalt al salonului, am încercat să ajung până la ea cerându-mi scuze, nu mai există arhitectură, soția lui Mao conduce China, Metropolitan și Scala sunt în pragul falimentului.

—Ce zici, Michel, ți-a prins bine? Te simți... mai puțin singur?
Băuse puțin.

— Ai vorbit cu Sonia? Ți s-a spus că n-am inimă?

— Are un zâmbet destul de implacabil. Lydia părea extenuată. În jurul ochilor era doar umbră. Nici măcar lustra-gorilă nu ajungea în aceste caverne.

— Nu mai pot. Da, este rândul meu. Nu știu ce aș fi făcut dacă nu te-aș fi întâlnit. Nu mai am nici un chef să trăiesc.

— Asta-i cel mai vechi mod de a trăi.

— N-ar fi trebuit să te fac să vii aici.

— De ce? Trece timpul mai repede.

—.. .Dar eu promisesem că voi veni. Sonia este o femeie foarte hotărâtă. A luat o dată pentru totdeauna decizia să înghită tot. Cu entuziasm, pentru că Dumnezeu este cel care întinde farfuria. A avut atâtea neazuri în viață, încât nu poate decât să fie fericită. Și în plus... Știi, suntem evrei de foarte, foarte mult timp... Așa că vine o vreme când asta-i deja o victorie...

Un chelner ne oferea o tavă cu prăji turele. Am luat o savarină.

— Poate că voi pleca mâine cu tine, dacă vrei. O să-l vezi pe Alain și o să înțelegi de ce m-am agățat de tine...

— Te-ai agățat de mine? Tu? Am reușit chiar să râd.

— Da, eu. Când te-ai ciocnit de mine pe stradă și ne-am privit... Of, știi cum se întâmplă: e destul să fii disperat și ești gata să crezi orice...

— Viața se apără întotdeauna...

— Și apoi m-am îndepărtat de tine doar de dragul conveniențelor. Dar nu aveai bani să plătești taxiul, erai descumpănit și din nou clipa de speranță absurdă... Păreai hăituit, la capătul puterilor...

— Pe scurt, o întâmplare fericită...

— E minunat să poți ajuta pe cineva când tu personal ai nevoie de ajutor... Ți-am dat numele și adresa mea, am plecat, m-am aruncat pe pat, am plâns și... am așteptat. Va veni, va veni, vreau să vină. Ca la șaptesprezece ani. Nu trebuie să ai încredere în părul alb, în maturitate, în experiență, în tot ce ai învățat, în toate loviturile primite în față, în ceea ce șușotesc frunzele de toamnă, în ce face viața din noi când își dă toată silința. Asta rămâne la fel, există încă și continuă să creadă. Ai venit, dar am fost cuprinsă de... de neputință. Am primit ceea ce se numește o educație bună: aceea care ne înconjoară de obstacole. Este nevoie de o lovitură serioasă cu capul ca să le dobori. Te-am dat afară. Din fericire, erai la mare ananghie și te-ai întors... m-am culcat cu tine.

Zâmbi cu amărăciune.

— ...Of, foarte greu. Eram blocată, complet înmărmurită. Plăcere, îți dai seama... De la moartea fetiței mele îmi petrec timpul dovedindu-mi că nu am voie să fiu fericită. Să fac dragoste pentru tine, asta mai avea o scuză, era un dar, un sacrificiu, aproape moral, dar să o fac pentru mine... Brr. Morala este o bătrână sucită. Să guști plăcerea cu un tip necunoscut este adevărată nevroză. O isterie. Frigiditatea este atunci când morala și psihologia se culcă împreună. Când ai pierdut motivul de a trăi și totuși încerci, te simți vinovat...

Se opri deodată și păru speriată.

— Doamne, Michel, am uitat că...

— Și eu, am zis. Dar e foarte bine. Yannik voia să mă îndepărtez. Am plecat puțin mai departe de Caracas, atâta tot.

A mai urmat un platou cu gustări reci, dar venea după prăjiturele și i-am făcut sever observație chelnerului.

— Ce-i cu debandada asta? Dădu din umeri.

— Păi ce vreți, este o seară rusească.

O doamnă din altă epocă veni să o sărute pe Lydia, pentru că pleca a doua zi la Salzburg. Sonia îi trase până la noi pe cei trei muzicieni și aceștia cântară Kalinka. Mă întrebam dacă, în afara tălpilor, exista un destin mai jalnic decât al unui cântec țigănesc. — De fapt, simt germani din Est, îmi șopti Sonia la ureche, radioasă. Au trecut zidul sub focul mitralierelor. Refugiați, ca și noi.

Le servi votcă. Prințesa Golopupov întreba unde era toaleta. Ținea un grifon la piept și era italiancă. Sonia mă înștiința că soțul ei pierduse totul de trei ori. Un domn în vârstă cu o boltă imensă îmi vorbi de Keyserling, Coudenhove-Kalergi, Thomas Mann, și atașatul cultural german mergea de la un grup la altul invitând pe toată lumea la o recepție la ambasada Germaniei.

— Vă mulțumesc, dar vă înșelați, i-am zis, când mi-a venit rândul. Nu sunt evreu.

Păru uimit, mă privi ca și cum m-ar fi suspectat de minciună, iar Lydia izbucni în râs. Un francez extrem de îngrijit, cu papion, îmi spuse că nu cunoștea pe nimeni aici și că fusese invitat pentru că era directorul teatrelor lirice. Pe un raft era o colecție de ouă vopsite. Cineva ceru să se facă liniște și Sonia citi o telegramă: Rubinstein se scuza, nu putuse să vină. Nu înțelegeam de ce soțul nu era acolo, din moment ce era aniversarea lui. Poate că mai erau și alte saloane ca acela, cu o mulțime de invitați și mai drăguți decât atât. Alte bufete, alți țigani, alte distracții, alte oglinzi. Cum așa, draga mea, pleci deja? Vino, trebuie neapărat să ți-o prezint... Moare de nerăbdare să te cunoască... Am luat cupa de șampanie pe care Lydia o ducea la buze și am pus-o deoparte. — De ce? De ce tu da și eu nu? Și eu am nevoie de curaj.

— Plecăm peste câteva ore. Sigur ai lucruri de pus la punct. Ai băut destul.

— Soțul meu a încercat iar să se arunce pe fereastră ieri. Deși are o gardă de corp care nu-l părăsește. Este o chestiune de etică aici: trebuie lăsată fereastra deschisă sau nu? În ce situație suntem lipsiți de milă: când avem principii? Ce vrea să însemne să respecti viața, când viața nu respectă pe nimeni și nimic? Nu am dreptul să decid... Chiar nu mai știu, dacă l-aș ajuta să moară, dacă aș face-o pentru el sau pentru mine..^*

M-am dus să caut o sticlă de șampanie și, nu fără ușurare, m-am simțit în sfârșit la alții. Un soț care are gardă de corp pentru că încearcă să se arunce pe fereastră când se sărbătorește ziua lui de naștere, o mamă radioasă care-și urăște nora din cap până-n picioare, ai da troika, un director de teatre lirice, o femeie cu părul alb care ajută o altă femeie să moară, gustă prăjitura asta,

Mișenka, am făcut-o chiar eu, trebuie salvată Opera, Nisa este astăzi un oraș unde bătrânii își vor sfârși viața lângă părinții lor, întotdeauna ești spiritual, imaginați-vă că mi-am luat inima-n dinți și m-am dus să văd un film por-no-gra-fic, nu cred că apele termale ajută, dar se pot face plimbări plăcute, biata Sonia, ce curaj, o voință de fier. Lydia stătea cu spatele la perete, ochii ei erau prea strălucitori, bău-serăm prea mult, am pus sticla și paharele pe jos.

— Bun, cred că acum pot merge... Stai cu mine...

La intrare, un rămas-bun după altul, un palton pierdut își căuta stăpânul, pupături pe ambii obraji, mai vorbim la telefon, să veniți neapărat, fetița portugheză din care se vedeau doar ochii mari deasupra unei grămezi de haine pe care le ținea în brațe. Am urmat-o pe Lydia de-a lungul coridorului, dându-mă politicos la o parte pentru a-i lăsa să treacă pe cei care se întorceau din vestiar.

— Lidocika... Crezi c-ar fi chibzuit... Era aici, frământându-și colierul de perle.

Zâmbetul i se înăsprise. Cât despre zâmbetul Lydiei nu-și mai avea rostul: nu se mai știa ce era suferință, ranchiună sau mânie și nu era destulă lumină în coridor pentru a le tria. Tot ce se putea spune era că cele două femei se cunoșteau bine.

— Mi-ai reproșat că nu vin să-l văd, ai insistat să fiu aici în seara asta, și acum consideri că prezența mea.*

— E târziu. Alain este epuizat... Uitasem de existența timpului.

— Știi bine că nu doarme aproape deloc... Sonia radia.

— În după-amiaza asta s-a odihnit puțin. Douăzeci de minute.

Doctorul Gabot este foarte mulțumit... Dar e foarte nervos și ar fi mai bine...

Lydia se străduia să pară calmă. Asta îi dădea o voce de copil:

— Pentru că sunt cu un prieten? Nu va ști niciodată nimic despre asta.

— Mișenka? A, nu...

— Modul tău de a rusifica toate numele este cum nu se poate mai comic..*

— Câteodată este nevoie de multă comedie pentru a trăi, Lidocika. De multă comicărie. Nu, nu din cauza dragului nostru Mișenka...

Privirea ei mă copleși de bunătate. Era într-adevăr ură.

—.. .Dimpotrivă. Alain vrea să fii fericită, draga mea.

- O, ajunge, Sonia. Și în primul rând, de unde știi? Ți-a zis el asta?

— Îl cunosc. Îmi cunosc nul.

— Știi, inima unei mame. La naiba. Intreci măsura, Sonia. Toată lumea este la curent, ești o femeie admirabilă.

Bătrâna zâmbea, frământându-și perlele.

— Nu-ți port pică, draga mea. Înțeleg. Ești foarte nefericită.

- Asta-i casa iertării supreme. Îi iertăm pe Dumnezeu, îi iertăm pe nemți, îi iertăm pe ruși, iertăm totul... Este Yom Kippur tot anul...

— Nora mea n-are noroc, Michel. Mă înapoia Franței.

— ...Nu crede în Dumnezeu. N-are pentru ce trăi. Dar tu?

Nu mă așteptam la asta, pe un coridor.

— Scuză-mă, Sonia, dar mă iei cam pe nepusă masă.

— A, și tu. Pe nepusă masă. Ce păcat. Am scotocit prin buzunare.

Trebuia să-mi fi rămas ceva.

— Nimic, am zis.

— Ești beat, Mișenka.

Din nou Mișenka. Eram recuperat.

— Sunt de origine irlandeză, am zis. O poveste galică spune că Dumnezeu a cumpărat pământul de la diavol și i l-a plătit... cu bani gheață. Ha, ha, ha!

Nici o reacție.

— Mă scuzați, am zis eu, spăsit.

— Ți-am cerut să vii, Lydia, pentru că prietenii noștri ar fi fost foarte mirați dacă nu ai fi apărut în seara asta. Te-ar fi judecat foarte aspru. Nu voiam să se spună că ești o femeie fără inimă...

— Bravo! Asta era! Remarcă zâmbetul ăsta larg și bun, Michel...

Am făcut o încercare supremă:

— Ce-ar fi să încheiem noaptea într-un bar rusc?

— Nu te-am criticat niciodată, Lydia. Te-am apărat întotdeauna.

Te-ai căsătorit cu fiul meu.

— Ce crimă!

— Ține mult la tine.

— De unde știi?

— Câteodată reușește să-ți pronunțe numele. Spune „mama” foarte ușor, foarte natural. Și azi-dimineață, l-am găsit cu poza ta în mână. Nu știu de ce ne urăști atât de mult. Nu a fost vina lui. Toți martorii accidentului sunt de acord cu asta. Cred că-l urăști doar pentru că nu-l mai iubești.

Lydia închisese ochii. Purta o rochie gri-pal și o etolă albă care nu-și avea locul în toate astea. Nu mă gândeam la acest lucru atunci, dar mă gândesc acum, ca să mi-o amintesc mai bine. Fără inocență: mă gândesc la ea ca să uit. De altfel, nu va rămâne din toate astea nici o urmă. Atunci, de ce atâta ardoare, atâta zbucium?

— Medicii simt foarte optimiști. Aproape că nu mai are dificultatea de a forma cuvintele, chiar dacă încă sunt în dezordine. Cât despre litere, este foarte încurajator, face progrese enorme.

Vocalele sunt întotdeauna la locul potrivit. Încă puțină răbdare, draga mea, și va spune tot alfabetul. Nu există nici o îndoială. Dumnezeu nu ne va părăsi.

Înțelegeam din ce în ce mai puțin și totul era euforic.

— Horoșo, am zis eu, pentru că era un cuvânt rusesc pe care-l cunoșteam și care se potrivea situației, pentru că însemna că totul era în regulă. Am auzit un râset, dinspre petrecere, dar părea să vină de la un etaj de foarte sus. Un bătrân greșise drumul în căutarea unei ieșiri. Nu mai băusem nimic de zece minute și începeam să mă îngrijorez: simțeam că dintr-o clipă într-alta aveam să-mi revin în simțiri. Fetița portugheză trecu pe acolo, cu ochii ei imenși, pentru că trebuie să fi avut până-n zece ani și erau multe de văzut. Lydia ținea într-o mână o poșetă mică argintie și în cealaltă o lungă țigaretă neagră, și asta nu-i decât puțină ranchiună, o mică răutate din partea mea. Vântul i se joacă prin păr pe plaja unde scriu și numai amintirea trage foloase din foile albe. Un chelner veni să-i șoptească Soniei că nu mai rămăsese nimic și ea răspunse că se terminase și nu mai avea nici o importanță. Se mai auziră câteva ai-ai-ai țigănești, dar persiflarea nu mai avea trecere. Pumnii strânși arată doar neputința pumnilor și curajul însuși este suspect, pentru că te ajută să trăiești. Viori bipede se pun în genunchi ca să se roage și cele care au coarde deosebit de sensibile sunt ridicate la rangul de Stradivarius. Poate Paganini. Viorile prea fragile sunt eliminate, căci se cere și rezistență. Senor Galba este așezat printre semenii lui, pentru a aprecia calitatea dresajului, la dreapta vreunui alt cunoscător necunoscut de noi. Va exista viitor, să sacrificăm, să sacrificăm. Învinșii se amețesc cu victoriile lor viitoare. Mă durea ceafa: probabil locul arcușului.

Cele două femei vorbeau deodată, fără să se sinchisească una de cealaltă: poate că ura era prea mare ca să fie doar personală.

— Vom pleca în Statele Unite săptămâna viitoare. Acolo se fac miracole. Trebuie să încercăm totul. Trăim cu speranța.

— Trăim mai ales cu clișee.

— Trebuie să luptăm în continuare și să credem din toate puterile. Nu avem voie să ne lăsăm pradă descurajării...

Directorul teatrelor lirice trecu și se scuză, greșise paltonul sau ușa. Sonia se întoarse spre mine:

— Mi-am pierdut soțul acum treizeci și trei de ani, Michel. Aș fi murit de mult dacă nu i-aș fi putut onora amintirea. Trăiesc bine. Am mașină cu șofer și bijuterii. Vreau să fie liniștit, din punct de vedere material. Grija lui cea mai mare era siguranța mea. Mă adora. Poate și se pare caraghios, la vârsta mea...

— Nu, deloc, de ce să mi se pară, am zis foarte repede, ca și cum m-ar fi prins mințind.

— Eram drăguță în tinerețe. M-a iubit mult. Nu există mormânt, nu am unde merge. Nu am nevoie de bijuterii, de șofer, nu-mi pasă de astea, Michel. Toate sunt pentru el. Vreau ca totul să fie așa cum a vrut. Este voința lui, amintirea lui, grija lui. Lydia nu poate să înțeleagă asta, pentru că astăzi lumea nu are nevoie de un motiv pentru a trăi, trăiește așa, fără nimic.

Lydia strivea cu furie o țigară într-un ghiveci cu gladiole.

— Lumea e sătulă de-al toamnei cânt, viori de vânt îl plâng topite*, zise ea.

Făcu niște pași rapizi în coridor, deschise o ușă și mă așteptă. I-am aruncat Soniei o privire îngrijorată. Eram teribil de suspicios în ce privește soțul și fiul acestuia ascuns în fundul apartamentului și care învăța alfabetul. Mi se părea că senor Galba exagera și că distracția trebuia să aibă o limită.

Sonia mă luă de braț.

— Ce să-i faci, este o femeie extrem de... nu, nu dură, impulsivă. Da, asta e, impulsivă. Intră, Mișenka. Simte-te ca acasă.

VII

jSlu mă așteptam la o asemenea schimbare de decor: nu mai era nici urmă de kulebiaka rusească. O bibliotecă foarte sobră, în care totul părea estompat de abajururi albastre. Proust și toți poeții Pleiadei se puteau simți îndărățul geamurilor ei. Erau fotolii englezești, cu scobitura încă puțin visătoare, în care mult timp s-a citit, s-a fumat pipă și s-au ascultat vorbe înțelepte. În locul pe care cărțile îl lăsau liber pereților se aflau două măști albe, senine, ținute de mâini foarte blânde. Un buchet de flori pe o masă de o vechime considerabilă și un glob terestru ce-și arăta oceanele ca un bătrân cabotin ce-și prezintă publicului cea mai bună imagine a lui. Lydia nemișcată, coafură, chip, rochie și strânsoarea blănii. Bătrâna de agat cu zâmbetul de neînvinș. Cerusem prea mult de la epuizare: contam pe sfârșitul sensibilității, dar nu ajungeam decât la obsesie; impresia de neobișnuit accentua aspectul amenințător al realului; eram înconjurat de o iminență implacabilă; angoasa zădărnicea toate încercările mele de paradă. Era imposibil să te sustragi. Trebuia să opui rezistență, să accepți moartea, să iubești pentru a rămâne în viață. Pescăruși și corbi, țipete, sfâșieri, ultime clipe, o plajă în Bretania, fruntea ta la buzele mele, străfulgerare de femeie și pleoape grele care luptă ca să nu cadă ca multe alte scuturi.

Un bărbat era așezat pe o canapea în mijlocul camerei, cu picioarele încrucișate. Ce-i drept, un bărbat foarte frumos, deși chipului său poate că îi lipsea ceva specific, din cauza unui exces de regularitate și de finețe a trăsăturilor, a aspectului de june-prim cu cărarea impecabilă, dar ceea ce putea părea ușor curtenitor era compensat printr-o expresie de amabilitate și blândețe, care părea definitivă, ca un fel de curtoazie față de orice. Trebuie să fi avut vreo patruzeci de ani; se simțea că avea în același timp obiceiul de a plăcea și de a se scuza pentru asta. Am remarcat totuși straniețea privirii, pe care o ciudată lipsă de strălucire o împiedica să fie „o privire de catifea”, cum se spunea altădată. Purta o jachetă bleumarin, cu nasturi metalici, și pantaloni de flanelă, atent călcați. Pantofi negri care luceau. Gulerul descheiat, cravată Ascot albastră, cămașă albă. Impecabil. Era unul din acei bărbați care, orice ar pune pe ei, seamănă numaidecât cu o gravură de modă. Stătea perfect nemișcat și privea drept înainte, fără să ne acorde nici cea mai mică atenție. Într-un fotoliu, lângă perdea, un vlăjgan athletic în blugi, maiou, bicepsi, bascheți, citea o revistă de benzi desenate.

— Bună seara, Alain.

Bărbatul așteptă o clipă, ca și cum vocii îi trebuia timp să ajungă la el, apoi se ridică în picioare cu oarecare bruschețe. Își ținea o mână în buzunarul jachetei și era teribil de elegant.

— Soțul meu, Alain Towarski... Michel Folain, un prieten...

Towarski așteptă câteva clipe, ascultând foarte atent, apoi își îndoii un picior, cu genunchiul în aer, și rămase așa un moment, aparent fără nici un motiv.

— Cloclo bobo pipi ciuciu, zise el și arătă amabil mocheta, ca și cum m-ar fi invitat să mă așez.

— Mulțumesc, am zis eu, căci asta nu putea să dăuneze.

Supraveghetorul pusese revista Rikiki pe o măsuță și se ridicase.

— Deget valeu buba tit tit? Întrebă Towarski.

Am aruncat o privire în jurul meu, dar nu era nimic de băut.

— Gardadus pilaf pont și cușcuș agaga, zise Towarski. Bubuza, zău. Poligon din Vin-cennes?

Era cu siguranță un guraliv.

— Mutetel sau la la, hipogramă și mormoloc. Cocoț a bulit dar guda a pșă pșă... pși pși... păpușar...

Eram sătul. Știam că mă așteaptă o noapte groaznică, dar nu aveam nevoie, în așa hal, de divertisment.

— Zip-zip, am zis eu. Asha-shi-asha. Pua psua.

Towarski păru încântat.

— Pistolul meu chestie a ajuns Montaigu, mă informă el. Fluier de os și tala ba ba ba.

Sonia era fericită.

— Vezi, Lidocika, Alain pronunță acum cuvinte întregi, foarte coerente...

- Purtând pește perniță, declară Towarski. Șisteșa lăptășeasă lipsită de găteși...

Învățăm împreună fabulele lui La Fontaine, explică Sonia. Este un exercițiu excelent.

— Biyoneau din Cârpa și clipoci cu gula... La naiba, mă gândeam, o fi un poet. Nu

prea cunoșteam modernii, mă oprisem la Eluard. Vedeam bine că Lydia plângea, deci trebuia să fie destul de emoționant. Dar eu nu știu să plâng și, pe lângă asta, există momente când sunt în stare să apuc groaza, să-i sucesc gâtul și, ca să crape mai repede, să o forțez să râdă. Râsul este uneori un mod de a crăpa al groazei. De Towarski mă durea în cot. Aveam deja tot ce-mi trebuia la mine. Eram echipat. Clapsy's, paso doble, dresaj, bipezi Stradivarius, instrumente cu coarde, îmi ajungeau până-n gât. Poate că eu nu eram un Stradivarius și erau alții mai buni la Beirut, dar scosese ră de la mine tot ce aveam. Pe Towarski îl înțelesesem de la primele cuvinte. Știam de jargonafazia lui Wernicke. Aveam un prieten care se prăbușise cu avionul și vorbea așa stâlcit de doi ani. O parte a creierului este afectată și se pierde în întregime controlul vorbirii. Cuvintele se formează și ies la voia întâmplării. Știi ce gândești, dar nu mai știi deloc ce vorbești. Cuvintele încurcate se încălcesc după bunul plac. Dar nu le cunoști. Îți trebuie timp ca să-ți dai seama. Pentru că gândirea este intactă, lucidă, normală. Doar că nu reușește să se formeze în foneme corecte. Cuvintele se sparg, se desfac, se încurcă, se inversează, lasă fraza în aer, o nenorocesc, nu mai au nici un sens, este orice, numai vorbire nu. S-ar putea chiar face o ideologie din asta. O nouă dialectică. Să eliberăm în sfârșit limbajul de gândire. Să stâl-cim încă o sută de milioane de cuvinte. Și bineînțeles că este însoțită, involuntar, de logoree, nu te mai oprești din bolborosit, pentru că toate frâiele sunt rupte, nu mai există control.

— Grangurii mă zburătăcesc dar băncile buricesc, zise amabil Towarski.

— Mulțumesc, nu fumez.

— Michel!

— Legitimă apărare, Lydia. M-ai adus aici ca să-mi dovedești că nu sunt campionul lumii, dar mă apăr. Mai există și Beirutul, tortura și copiii care mor de foame, dar te asigur că nu am nevoie

de consolările astea. Recunoaște și tu că nu toate lanțurile sunt biologice, că unele sunt propria noastră operă și le putem rupe. — Întotdeauna este mult mai ușor să te refugiezi în generalități, zise Lydia.

Towarski se învârti de trei ori. Apoi se aplecă până jos, se ridică, îndoind un picior în spate, apoi pe celălalt. Brațele lui făceau mișcări dezordonate. Se puse în patru labe. Garda de corp îl ajută să se ridice.

Mă țineam tare. Senor Galba, sau, mă rog, un alt maestru de-al nostru de dresaj, nu se putea fâli cu o ispravă originală. Nu cu asta va stârni entuziasmul și aplauzele la Clapsy's. Așa-i ceva obișnuit. La afazie, subiectul este adesea incapabil să-și sincronizeze mișcările cu scopul propus. Nu mai înțelege utilitatea obiectelor uzuale, așa că face gesturi absurde.

— Hoască bizon gigia mono, zise Towarski. E mustabac și mo-moșu dar mănușile be-bează pliciplici...

— Da, dar zuavii mai au din plin, am replicat eu.

Sonia era fericită.

— Alain pronunță din ce în ce mai bine fonemele, zise ea.

Profesorul Tourian are mari speranțe.

— O, taci, Sonia, taci...

Deosebit de crudă era frumusețea lui Towarski. Finețea trăsăturilor, sensibilitatea, farmecul. Multă distincție, eleganță, ceva ce aducea a Oxford, pesemne că făcuse studii alese. Și expresia de gentilețe, de blândețe. Era într-adevăr un instrument de calitate excelentă, cu care se puteau atinge accente sfâșietoare. Acum înțelegeam privirea aceea fără viață. Și vederea trebuie să-i fi fost afectată.

— Știți, le-am spus, eu nu sunt credincios: nu cred că zeii-maimuță premeditează. Este suficient să mergi la grădina zoologică să le vezi urmașii care sunt în cușcă pentru ca să-ți dai seama că nu-i nimic de capul lor. Și apoi, din când în când, câte o banană. Ni se azvârle câte un nimic, pentru a ne încuraja să continuăm.

— Cuțu mic câpcățână și solo solo?

Optam pentru dialog. Gata cu incomuni-cabilitatea.

— Solo solo, am zis eu. Și chiar buluc solo solo.

Lydia se întoarse spre mine furioasă.

— Te rog, Michel.

Dar toată mânia, neputința și disperarea acumulate și amestecate cu alcool îmi urcară deodată la cap. Știam, cancerul avea să fie stârpit de pe pământ și vom smulge unul câte unul toți dinții

stricați pe care-i înfige în carnea noastră, dar deocamdată eram din nou învins și vocea mea fusese doborâtă în luptă.

— Trageți la rame, trageți tare! am urlat eu. Haznaua s-o golim! Jawohl Hitler gulag Rex! Scuzați-mă, dar asta-i tot ce pot momentan!

Towarski păru profund interesat. Poate că ajunsesem până la el prin nu știu ce întâmplare nefericită. Întâmplarea este uneori o adevărată mârșăvie.

— Gărgărița ubita didia? Ubita didia? Didia ubec?

Am închis ochii. Ubita didia. Didia ubec. Încerca să spună „iubita mea, Lydia” și „Lydia te iubesc”. Nu exista nici un dubiu. Nici un dubiu cu privire la importanța crimei. Era un Stradivarius autentic și un ticălos de Paganini se lăsa pradă bucuriei. Am auzit vocea ironică a Lydiei.

— Acum este ceva mai bine, nu, Michel? Te simți mai puțin...? Mă durea burta.

— Didia ubec...

Didia ubec. Voința se învârtea în jurul lui „Lydia te iubesc” și nu găsea ascultare.

Alain Towarski tăcuse. Am ridicat privirea. Lângă el, pe canapea, erau câteva volume de Jules Verne, în frumoasa colecție roșie Călătorii extraordinare. Totuși, avea o privire de orb. Probabil bătrâna se așeza lângă fiul ei pentru a-i citi cu voce tare. Nu putea înțelege ce îi citea ea: cuvintele ajungeau deformate. Nu avea nici o importanță, ea îi citea totuși cu voce tare Călătoriile extraordinare.

— Tino Rossi, am zis eu. La mandolină Camus, la chitară Dostoievski și la toba mare Dante.

M-am întors cu spatele la ei și m-am retras, cu enormă demnitate. În salon mai erau doar câțiva invitați prea bătrâni pentru a avea puterea să plece. Am nimerit la bufet, printre resturi.

— Numai Spartacus mai lipsea de-aici, i-am zis chelnerului.

— Da, au băut tot. Dar am pus deoparte o sticlă de șnaps.

Mi-a umplut un pahar, dar eu am pus mâna pe toată sticla. La urma urmei, nu era decât ora trei dimineața.

— Trebuie desființat sectorul privat, am spus eu.

— Nu este un obicei de-al casei, domnule.

— Trebuie desființat sectorul privat al nefericirii, îndeosebi China. Când suntem opt sute de milioane, suntem mai puțini. Trebuie să ajungem doar demografici.

I-am turnat chelnerului de băut.

— Dă-i drumul, i-am zis eu. Doar este egalitate. Gata cu exploatarea, luptele de clasă, dictatura proletariatului. Le face

prea mare plăcere, acolo sus. Un călcâi de fier, lupte de gladiatori și cel care rămâne este tras pe sfoară puțin mai târziu. În cinstea ta.

Era tânăr, cu chipul jovial, inocent. Cu siguranță că nu avea decât douăzeci de ani și mai putea aștepta.

— Știi, poți să treci peste asta, i-am zis eu. Victimele nu sunt alese, este la întâmplare. Am întâlnit până și țigani fericiți. Mai simt și georgieni care trăiesc până la o sută douăzeci de ani mâncând iaurt. Totul stă în iaurt, prietene. Noi nu mâncăm destul iaurt, asta-i problema.

Murea de râs. Punea vorbele mele pe socoteala beției. E tânăr, ce știe el.

M-am dus la vestiar și mi-am recuperat impermeabilul și pălăria. Nu mai lipsea nimic. A, ba da, geanta de călătorie. Dar erau speranțe să o regălesc. M-am simțit mai bine. Am așteptat-o pe Lydia în coridor, cu tact. La urma urmei, era soțul ei. Aveau lucruri să-și spună. Am râs. Mi-am căutat țigările prin buzunare, dar mă lăsasem de fumat în urmă cu doi ani. Yannik insistase, zicea că duce la cancer. Când cele două doamne m-au găsit la intrare, încă râdeam. Oboseala mă ajuta mult, smulgând de la nervii mei resurse ascunse, și mi-a venit deodată în trup, în sânge, un val de încredere și de siguranță, care crescuseră în mine ca un cântec tăcut. Nu mă amăgeam, știam că era doar al doilea suflu, pentru a mă încuraja să continui. Voi continua. Fiecare dintre noi știe că s-a născut ca să fie învins, dar și că nimic nu a reușit niciodată și nu va reuși vreodată să ne învingă. Altcineva, dar ce contează, altundeva și în nu știu ce viitor, dar lanțurile vor fi rupte și vom trasa noi înșine linia viitorului în căușul palmelor noastre.

Lydia se întorcea, plângând. Sonia o ținea drăgăstoasă de braț.

— Scuz-o, Michel. Lydia... și probabil și tu, nu sunteți obișnuiți. Astăzi toată lumea vrea să fie fericită... chiar și evreii! Noi, bătrânii, am învățat...

Lydia își trase brațul cu un gest care mi se păru cam repezit. Nu avea considerație față de bătrâni.

— Așa este, Sonia. Voi ați învățat. Ești așa de obișnuită, încât suferința a devenit la tine o a doua natură. Ai nevoie de ea ca să ai un motiv să trăiești. Ți-am răpit fiul și timp de zece ani a fost fericit. Ce sacrilegiu! Acum nefericirea ți-a fost înapoiată. Lucrurile au revenit la normal. Știi pentru ce trăiești: ca să dai dovadă de curaj. Admirabil. Acum nefericirea și-a reintrat în drepturi. Familia noastră n-a fost masacrată degeaba.

— Nu asculta ce spune, Michel. Ea n-a cunoscut... ceea ce noi, bătrânii, am cunoscut. Toată lumea vrea să fie fericită, astăzi. Le va trece.

— Suferă! Măine n-aștepta să vie, culege de-astăzi lacrimile vieții*... Stii că-i citește Jules Verne cu voce tare, femeia asta...

— Lydia, am zis eu, căci mă temeam de ce e mai rău.

Sonia radia.

În mașină, cu ochii închiși, chipul calm, capul rezemat pe tetieră, așteptă în liniște în timp ce în jurul nostru forfoteau antrenori invizibili, cei care supraveghează campionii mondiali cu atâta solicitudine, le ascultă păsurile, le ghidează pașii, le împlinesc rugăciunile, șterg parbrizul, fac plinul și vă urează drum bun.

— Am fost îngrozitoare, știu, dar mă simt puțin mai bine. Unde este Caracas? Mi s-a mai propus și un post la Organizația de ajutorare a refugiaților, la Bangkok. Știu, vorbesc prea mult despre mine. Oare în ce moment încetezi să fii o femeie nefericită și devii o scorpie?

— Asta trebuie să-l întrebi pe directorul teatrelor lirice, Lydia.

— Nu înțeleg nimic din dragoste.

— Pentru că dragostea înțelege tot, are răspuns la tot, rezolvă tot și nu trebuie decât să te lași în voia ei. E de-ajuns să iei un abonament ca să schimbi mijloacele de transport.

— L-am iubit cu adevărat, zece ani. Și când am încetat să-l iubesc, am încercat să-l iubesc și mai mult. Mai înțelege ceva dacă poți.

— Culpabilitatea. Ți-e rușine. Nu poți să recunoști. Lupti. Cu cât iubești mai puțin, cu atât încerci mai mult. Uneori, faci asemenea eforturi, încât te sufoci. De altfel, ceea ce le place, acolo sus, nu sunt victoriile sau înfrângerile noastre, ci frumusețea eforturilor. Ai încercat lăptișorul de matcă? Se pare că te fortifică.

— Nu înțeleg cum se poate termina o iubire...

— Da, asta pare să compromită întreaga instituție.

— Câteodată, s-a terminat, dar nu ne dăm seama, din obișnuință...

Se opri și mă privi îngrozită.

— Cât e ceasul?

— Avem tot timpul.

- Când Alain a ieșit din spital, am încercat. Am continuat să trăim împreună. Avea jargonafazie, comunicarea era imposibilă...

— Ceea ce ar fi trebuit să ușureze lucru-rile, nu?

— Țsta nu mai este cinism, la tine, Michel, este... moarte.

- Da. Mă folosesc de toate mijloacele. —Și era de o locvacitate de speriat, pentru că, la cei cu afazia lui Wernicke, limita mintală a limbajului este distrusă și nu se mai opresc din bolborosit... Și nu

poți abandona un bărbat la necaz numai pentru că nu-l mai iubești... Dar oare trebuie să rămâi alături de el pentru că nu-l mai iubești?

— Ar trebui să încetezi cu psihologia, Lydia. Ține capul afișului de prea mult timp. Trebuie schimbat programul. O să vorbesc cu conducerea.

— Mă întrebam câteodată dacă nu-mi inventam cu abilitate o scuză pretinzând că încetasem să-l iubesc înainte de accident... Era într-adevăr groaznic. Să nu mai iubești un bărbat și să-l părăsești numai pentru că a ajuns atât de... diferit... Frumos, nu?

— O, e un concurs de frumusețe, fără îndoială.

— Se schimbase. Devenise altcineva.

— Rambursați!

— Și aveam o scuză: era responsabil, chiar și într-un mod inocent, de moartea fetiței mele... Și dacă nici responsabilitatea asta pe care i-o puneam în cârcă nu era decât o scuză în plus ca să-l părăsesc?

— Psihologia este bogată în tot felul de posibilități. Combinații inepuizabile. Și este permis să trizezi. Este permis să adaugi, să scoți și să înlocuiești piesele. Toate mișcărilor simt acceptate și se joacă întotdeauna împotriva propriei persoane. Căci, chiar dacă există o infinitate de piese și infinite combinații, există o singură regină: culpabilitatea. Dar ce vrei, fără psihologie am fi animale. Cu siguranță că animalele se prăpădesc de râs. Există un poet, Francis Jammes, care ne-a lăsat o poezie foarte frumoasă. Titlul: Rugăciune ca să merg la rai cu asinii*.

Am citit în ochii ei o urmă de bucurie amicală.

— Vei reuși până la urmă, Michel. Ca și contorsionistul de la Clapsy's despre care mi-ai vorbit. Te răsucești atât de bine și cu atâta furie, încât vei reuși să te încolăcești într-un pumn și să te introduci în cutia de pălării.

— Păi, trebuie totuși să faci ceva cu viața, ce naiba.

— La ce ajută toate strigătele astea, Michel?

— Strigătele au fost întotdeauna cea mai nobilă origine a omului. Întreaga umanitate nu face încă altceva decât să bolborosească și nu găsește un limbaj coerent și frățesc. Dar avea o bucurie care-i poposea mereu pe buze și nu voia să plece niciodată... Nu semăna cu tine, ești foarte diferită și, de altfel, nu este vorba nici de tine, nici de mine, ci de ceea ce unește... prin lipsa ei... Există o expresie bine-cunoscută, făcută să placă, pentru că se vrea înțeleaptă: „Mai bine să lași focului ceva decât să pierzi tot.” Ei bine, nu, și pe bună dreptate: focul este cel care nu se stinge niciodată, nu se va stinge niciodată. Ai văzut pe stradă cupluri

foarte vârstnice, inseparabile, care se sprijină unul pe altul ca să poată merge? Asta înseamnă focul. Cu cât rămâne mai puțin din fiecare, cu atât rămâne mai mult din amândoi...

Lăsa să treacă un timp și întrebă cu multă blândețe:

— Dumnezeule, și ce-o să faci acum?

Am coborât pleoapele, ca să-mi feresc mai bine privirea. Voi trăi până la o vârstă înaintată, ca să-ți ofer amintirea mea. Voi avea întotdeauna patrie, pământ, izvor, grădină și casă: străfulgerare de femeie*. O unduire a șoldurilor, o fluturare a părului, câteva riduri pe care le vom fi creatat împreună, și voi ști de unde mă trag. Voi avea întotdeauna o patrie așa te poți îndepărta de mine. Sau poate îți spui: „Noi, femeile, ne-am săturat să fim mame care aduc foloase/' Dar cine îți vorbește aici de aceste jumătăți rătăcitoare? Eu vorbesc de cuplu, și într-un cuplu nimeni nu știe cine este pământ și cine soare. Este o altă specie, un alt sex, o altă țară. Sau poate vrei să-mi vorbești de „independență”, faimoasa „independență” a separatiștilor, aceste latrine „femei”, „bărbați” unde te izolezi pentru a te ocupa cu dragoste de propria persoană. Bărbatul „independent”, femeia „independență”, este un zgomot care vine de altundeva, din marile singurătăți de gheață, unde nu există nimic decât atelaje de câini, și acesta trebuie ascultat cu respect: este onoarea năpăstuiților. Mă vei părăsi în curând, dar există clipe care au memorie. Efemerul trăiește din scânteieri și eu nu-i cer fericirii rentă. Am să mă uit la ceas, am să mă scol, am să mă îmbrac, am să-ți mulțumesc: „Ai fost amabilă că mi-ai ținut companie, timpul a trecut foarte repede, sper că vocea mea nu a deranjat prea tare vecinii.” Îți poți aranja la loc coafura și reface machiajul, o să „ne venim în fire”, cum spun lucizii, acei lucizi la care numele însuși are sonoritatea lipidelor din sânge. Este atât de banal, se întâmplă așa de des în bâlciul nostru de mărunțișuri, se trăiește din nimicuri, e ușor ca un voal să iubești, s-a întâmplat deja asta, e o chestie răsuflată, vrem să ucidem ecoul pentru că se repetă, dar ca să ne putem spune ceva din nou ar trebui mai întâi să ne smulgem coardele vocale. Nu semeni deloc cu ea și prin asta îi asiguri permanența.

— Michel, Michel...

Se așază pe pat lângă mine. Poate că mă asculta, dar noi doi încă nu aveam voce. Vocea noastră nu este încă decât un mod de a voma.

— Mi-e teamă că viața nu va fi la înălțime, prietene. Își pierde suflul foarte repede. Din păcate, există pietre care nu visează ecouri și multă lume se află în situația asta.

— Da, este un mare poet care a exprimat-o admirabil, un mare poet care nu a scris nimic, care nu a vorbit despre dragoste și a știut să redea astfel partea imensă pe care o are în viața noastră absența ei... îi compătimesc. Când ai iubit o femeie din adâncul tuturor ochilor, din adâncul tuturor dimineților, pădurilor, câmpiilor, izvoarelor și păsărilor, știi că încă nu ai iubit-o destul și că lumea este doar un început pentru tot ce-ți mai rămâne să faci. Nu-ți cer să te călugărești cu mine, știu că ai vrut doar să ajuți o femeie, să-i faci moartea mai ușoară. Am vorbit amândoi toată noaptea, dar nu ți-am spus aproape nimic, pentru că buzele tale îmi vorbeau despre ea. Și nu vei ști niciodată cât de mult credea și se bizuia pe tine. Mergeam deseori la Flot, îi plăcea mai mult pădurea decât marea, care este atât de schimbătoare. Știa că e pierdută, dar asta nu se vede în mijlocul peisajelor. Când era întrebată în ce zodie este, răspundea râzând: „Licurici.” Ii plăcea să atingă stâncile negre care visează freamăt și efemer. Mergeam printre copaci în întâmpinarea unui alt cuplu, într-o mie de ani, în zece mii de ani, căci și viața are nevoie de un motiv de a trăi. Spunea că eu idealizez și că se pierde astfel realitatea unei femei; era cu atât mai bine, așa se simțea mai puțin perisabilă; lipsită puțin de umanitate, devenea mai puțin muritoare. Îmi amintesc foarte bine de acel colțisor, de acea potecă; era un iaz verde-albăstrui luminat de libelule, sclipiri trecătoare între soare și umbră. Dușmanul își luase deja prada în stăpânire, zilele ne erau numărate, își puna speranța în tine. „Aș vrea să vină aici în același anotimp, când această pată violacee de busuioc-sălbatic va reapărea și, în mâna ei, mâna ta își va aminti de a mea. Ar mai trebui și niște poezii foarte frumoase, dar ce vrei, pentru poeți, să vorbești despre iubire este lipsă de originalitate, fapt ce implică întotdeauna mijloace enorme. Iubirea, cuplul, într-o lume în care se explorează Marte și se merge pe Lună, este paseism, lăsând gluma la o parte. Și totuși, cine a zis deja că tot ce este feminin este bărbat, tot ce este masculin este femeie? Nimeni. Știi că este incredibil de stupid să trebuiască să te părăsesc din motive tehnice, într-un fel, chestiuni de organe, de virus, de Dumnezeu mai știe ce, dar ai încredere în mine: voi fi altă femeie pentru tine. Mă gândesc mult la ea. Este chiar nostim câtă grijă îi port. N-o cunosc, poate să-i lipsească solidaritatea și atunci vom avea probleme, ea și cu mine. Totuși, am ajutat-o mult, căci nu vei putea trăi fără mine și există întotdeauna un loc gata pregătit pentru alta. Nu vreau să plec ca o hoată. Trebuie să mă ajuți să rămân femeie. Cel mai neîndurător mod de a mă uita ar fi să nu mai iubești. Spune-i asta...” Dar la ce bun, Lydia? Știi prea bine:

suntem aici. Nu trebuie reinventată roata, apa n-are ce lecție să-i dea izvorului, inima nu-i explică sângelui din ce trăiește... Știm de mult timp cum s-au format lumile neînsuflăte, din ce lipsă uluitoare de buze feminine. Să continue deci să se frământă pentru că pământul nu este decât praf, mi-e complet indiferent să știu cine este praf și cine este Dumnezeu, căci nici unul, nici celălalt nu sunt femeie. Chiar priveam uneori catedralele din Reims și Chartres ca să văd cum te poți înșela... Sensul vieții are gust de buze. Acolo iau eu naștere. De acolo mă trag.

Se apleca asupra mea și pe chipul ei, deși atât de aproape, nu știam dacă era acolo în sfârșit, sau dacă îmi dădea doar de băut. Și apoi, cu un elan neașteptat, mă îmbrățișa, mă strânse în brațe ca în amintirile mele cele mai îndepărtate.

— Ești un hoț, Michel. Un jefuitor de biserici. Vei fi prins pentru furt din catedrale.

Îmi luă mâna și îi zâmbi.

— Și mai ai și pumni. La ce folosesc?

— La visat pumni. Pumnii nu există încă, simt o invenție de-a lui Homer. O legendă pe care lanțurile vechi o povestesc celor noi, ca să le întărească.

— Si atunci cum rămâne, Michel? Cum? I-am atins buzele ușor și îndelungat, pentru ca degetele mele să continue să binecuvânteze. Mâna mea își trăgea seva din părul ei, care luase de la vârstă ce avea mai luminos, și din ridurile ei, cele ale zâmbetului, cel de pe frunte, vertical, crucificat parcă între cele două aripi ale sale, ale ochilor, atât de delicate, atât de fin crestate. Viața este celebră pentru operele ei.

— Așadar, ești aici, există clar de femeie. Poate că alți bărbați sunt capabili să trăiască altundeva, dar eu nu.

IX

Când am deschis ochii, lumina ștersă a zilei răzbătea printre perdele cu suita ei zgomotoasă de tomberoane. Tenebrele își pierdeau puterea în goana rapidă a apelor nopții: mobile, lucruri, haine, cadrane orare mă înconjurau cu dovezile lor materiale. Nu vedeam din Lydia decât un braț care atârna în dâra nopții și o mână goală și singuratică. M-am aplecat deasupra ei și m-am ascuns acolo încă o clipă. Probabil se prefăcea că doarme ca să-mi fie mie mai ușor. Poate se aștepta să plec, e mult o viață, poate că începea să-i fie frică. M-am ridicat și m-am îmbrăcat. Femeia de serviciu urma să sosească într-o oră, dar voiam să fiu acolo înainte. Voiam să mă așez lângă ea, să aștept puțin, căci la urma urmei nu știm nimic despre moarte și, de altfel, nu fusese

niciodată nevoie să vorbim ca să ne înțelegem. Rămăseserăm totuși înțeleși că nu o voi mai revedea niciodată, după.

— Habar n-am cum o să arăt. Se pare chiar că ești calm, liniștit, ceea ce este pur și simplu încă o mârșavie...

Am revenit în cameră. Lydia nu era acolo. Am găsit-o în bucătărie.

M-am așezat în fața ei fără să zic nimic și am sorbit din cafea.

Lumina zilei îi răvășea chipul și cât îmi erau de dragi cearcănele, umbrele cafeniu-închis, ridurile! Telalul dimineții trecea degeaba și făcea să fie iubit tot ceea ce voia să veștejească.

- Aș vrea să mă însoțești acolo, Lydia.

— Bine.

- Vom pleca după aceea. Ai pașaportul?

- Da. Mă pregăteam de ceva vreme să fug.

—Vom merge direct la Roissy. Ne-am putea opri în Mexic.

Se auzi telefonul. Sună mult timp. Ea nu avu nici o reacție.

- E Alain. Telefonează în fiecare dimineață... Nu voi pleca așa

departe cu tine, Michel. La tine, să iubești o femeie este un soi de

fervoare religioasă care e mult mai aproape de fervoarea

religioasă decât de femeie. E prea înaltă pentru mine căderea ta.

Cazi prea sus. Ești beat de durere și nu știi cine ești cu adevărat.

Pleacă singur și în trei, șase luni te vei întoarce și vom încerca să

ne cunoaștem. Vom vedea. Aș vrea să mă înșel, nu cer decât

asta, dar trebuie să mă ajuți. E greu, zi de zi, pas cu pas, la

milimetru. Ne cățărăm mereu unul spre celălalt. Deocamdată, tu

nu ești tu. Ești ea. Aș spune chiar că nu mai este vorba numai de

ea, sau de tine, cu atât mai puțin de mine, ci de o luptă înaltă.

Duci un fel de luptă sălbatică pentru onoarea umană. Refuzi să te

lași învins. Ții pumnii strânși. Înțeleg prea bine că suntem toți în

joc, ca întotdeauna când vine vorba de sfârșitul suferinței. Mă

gândesc la acei elvețieni, la admirabilii suedezi, chirurgi sub

ruinele din Beirut, care salvează mult mai mult decât cei pe care-i

salvează, chiar și când nu reușesc să salveze pe nimeni... Și

iubești atât de mult o altă femeie, încât e prea ușor de primit.

— Tu îți faci socotelile, Lydia. Eu nu știi ce vrea să-nsemne asta,

să sperî cu luciditate. Iubirea este o aventură fără hartă și fără

busolă, în care numai prudența te face să te rătăcești. După ce-ai

chibzuit, crezi că la mine este o credință oarbă: feminitatea. „S-a

oprit la prima capelă care i-a ieșit în cale ca să se roage." Dar,

spune-mi, la vârsta asta, cine ți-ar vorbi astfel? Cine ar îndrăzni?

Cine ar îndrăzni astăzi să pretindă permanență? Cine ar îndrăzni

să-ți spună că onoarea, virilitatea, simțul și curajul de a fi bărbat

este chiar o femeie? Ți mai spun o dată, eu nu-ți cer nici măcar să

mă iubești, eu vorbesc de solida-ritate. Iți cer să mi te-alături în profanarea nefericirii. Nu există sărbătoare umană mai înaltă. O femeie, un bărbat — și iată că o aruncare de zaruri abolește hazardul*. Avem nevoie de multă smerenie pentru a ne regăsi printre toate catedralele false.

- Michel, respirația gură la gură te poate readuce la viață, dar nu este un mod de a trăi.

— Vom trăi după. Deocamdată este vorba numai să dăm o șansă sortii. E vremea când toată lumea urlă de singurătate și nimeni nu știe că urlă de iubire. Când cineva urlă de singurătate, urlă întotdeauna de iubire.

- Nu spun decât că poate e mai bine să rămânem la Paris, pentru că e mult mai greu decât într-o țară de vis și astfel vom ști mult mai repede la ce să ne așteptăm...

Își lăsa privirea în jos. Mâna i se juca nervoasă cu firimiturile. Clipa se năruia, scăpa și nu știam cum s-o rețin.

Se auzi telefonul.

— Vezi, ți-am zis. Aici va sima tot timpul telefonul. La tine, la mine. Trebuie să plecăm.

Își ținea cana de cafea cu ambele mâini și se gândea. Eram chiar în toiul zilei, într-o bucătărie.

— Fie. Mă duc să-mi fac valiza. Mi-am amintit deodată unde îmi lăsasem

bagajul: în cabina lui senor Galba. Aveam acolo pașaportul și cecurile de călătorie. Lydia căută în cartea de telefon numărul de la Clapstfs, dar nu răspunse nimeni. Mi-am amintit că maestrul coborâse la hotel Quillon și am sunat acolo.

— Aș vrea să vorbesc cu senor Galba, vă rog.

Răspunse o voce de femeie și am repetat.

— Cine îl caută?

— Spuneți-i că e prietenul lui din Las Vegas. Tăcere...

— Sunteți prietenul lui? Păi...el... n-ați putea să veniți până aici, domnule? Ceva nu e în regulă.

— Inima?

— Nu, dar se poartă foarte ciudat și... Am recunoscut vocea: era tânăra care făcea trotuarul în față la Clapsy's.

— Am mai vorbit în noaptea asta, domnișoară, eram în mașină cu o prietenă.

— Aha, deci îl cunoașteți bine. Mi-a cerut să-i țin companie la hotel și... Nu vreau să mai rămân aici. Mi-e frică.

Note:

* Aluzie la un poem de Stheplane Mallarmé: Un coup de des jamais riaboliră le hasard (O aruncare de zaruri nu va aboli niciodată hazardul). (N. tr.)

Urmă din nou o tăcere, după care am auzit vocea lui senor Galba:

—A, tu erai. Da, bagajul tău e la mine. L-ai uitat în cabina mea...

Apropo, știi că Matto Grosso a murit?

— Încă n-am citit ziarele.

— Da, l-a lăsat inima. Uite-așa... țac!

— Smrt.

— În-toc-mai. Se întâmplă și la case mari. Eram foarte atașat de el, soția mea îl iubea mult. Era bătrân și-i era frică să rămână singur. A ales să plece el primul... Era un mare fricos. Dar mie îmi merge bine, am contracte pentru doi ani. Oamenii ăștia știu ce fac, îți dai seama că nu vor să se trezească deodată cu un gol de talia mea în program. Matto o să-mi lipsească enorm, dar s-a înșelat. Dovada, vorbesc cu tine. Am cumva vocea unui om gata să cadă mort dintr-o clipă într-alta?

— Deloc.

— Sunt în plină formă. Chiar mi-am petrecut noaptea cu o femeiușcă.

— Felicitări.

— Dar nu știi ce voi face fără câinele ăsta.

— Găsește-ți altul.

— Da, sigur, dar durează până legi o prietenie. Nu e ceva de pe-o zi pe alta. Sunt amintiri comune, obiceiuri. Avea un fel de a-și pune botul pe labe și de a se uita la mine ca și cum eram singurul lucru care conta în viața lui... Știi despre ce vorbesc?

— Da. Mi s-a întâmplat și mie. Mi s-a întâmplat să-mi pun botul pe labe și să mă uit la cineva ca și cum ar fi fost singurul lucru care conta în viața mea... Trebuie să te las, Galba. Sunt așteptat.

— Câinele ăsta a murit prea repede. S-a înșelat. Avea totuși o mare intuiție. Ar fi trebuit să simtă că mai am de trăit. S-a înșelat în pronosticurile lui. Debordez de viață, cre-de-mă. Și am cel mai bun număr din lume. L-am repetat și în noaptea asta. Ne-mai-po-me-nit! Asta spune tot. Nu-i așa?

— Voi trece să-mi caut bagajul mai târziu. La să-l la portar.

— Nu, nu, urcă, urcă. Numărul cincizeci și șapte. Și tu pleci?

— Da.

— Departe?

— Caracas.

— Foarte frumos ^ oraș. Urcă direct la apartament. A fost o prietenă la mine, dar tocmai a plecat. Nici măcar nu mi-a luat

bani. O agitată. Hai, vino sus. Mi-e groază de camerele de hotel. Contez pe tine.

— Uite ce e, Galba, soția mea a murit în noaptea asta, trebuie să trec s-o văd. Dar voi veni imediat după.

— Perfect. Și mai ales rămâi beat!

— N-ai nici o grijă.

M-am dus la bucătărie, nu știam unde am uitat ceva ce căutam și nu mai știam ce anume. Nu era în bucătărie și m-am întors în sufragerie, apoi în dormitor, dar nu era acolo. Lydia deschidea dulapurile și își arunca lucrurile într-o valiză. Evita să mă privească, de parcă i-ar fi fost frică să mă vadă. Poate se întreba ce așteptam, de ce nu plecam, există întotdeauna momente de vid, goluri, nu putem fi fericiți tot timpul. Uneori se rupe firul.

Văzusem la Valldemosa măslini atât de încolăciți, încât nu-i puteai deosebi unul de altul. Dar asta se întâmplă la măslini. M-am dus în anticameră, unde mi-am găsit impermeabilul și pălăria. Mi le-am pus. M-am întors în sufragerie, m-am așezat într-un fotoliu și am rămas acolo o bună bucată de vreme, încercând să-mi amintesc ce-mi lipsea și ce căutam. Mă dureau brațele și pieptul, acolo de unde ea îmi fusese smulsă. M-am ridicat și am scotocit atent prin buzunare, căci eram transpirat tot. M-am întors în dormitor.

— Scuză-mă, ai putea să-mi împrumuți o batistă? Ți-o înapoiez când ne vedem data viitoare.

Îmi aruncă o privire stranie, apoi se duse să ia o batistă din dulap și mi-o întinse.

— Îmi pare foarte rău că mă vezi în halul ăsta, i-am zis. N-am avut timp să mă schimb.

Mă asculta foarte atentă, nu spunea nimic, evita să mă privească, își alegea hainele pe care să le pună în valiză. M-am așezat. Eram bucuros că puteam vorbi cu cineva.

— Nu mi-am dat cămașa jos de pe mine de trei nopți, aparatul de ras electric este în bagajul pe care l-am uitat la senor Galba, care are un număr de dresaj la Clapsy's, celebru în toată lumea. Nu știu cum să-ți mulțumesc.

— Ar trebui să mănânci ceva.

— Nu, mulțumesc, scuză-mă, mă voi simți mai bine în curând.

— Vrei să-ți chem un taxi sau să te conduc?

— Cred că dacă m-ai putea însoți până acolo ar fi mult mai plăcut. Vezi, lucrurile nu sunt deloc lăsate în voia sorții, din moment ce neam întâlnit. La mijloc este bunăvoință, amabilitate, ajutor și sprijin. Sunt sigur că senor Galba are mare grijă de animalele sale, deși eu consider divertismentul lui o mare cruzime. Și cred că ar fi și mai surprinzător dacă nu ar apărea el însuși pe scenă și ar

rămâne nevăzut în culise. Intr-un fel, ar fi mai veridic. Cu toate acestea, cred că trebuie să ne continuăm eforturile. Se poate întotdeauna mai bine. Al doilea avânt este încurajat din plin, nici nu mai vorbim de al treilea și de al patrulea, din discreție. Trebuie împinse întotdeauna limitele răbdării, recordul mondial nu există, se poate întotdeauna mai bine. Totul stă în a nu-ți menaja durerea. Se spune că, atunci când astronauții americani au pus piciorul pe Lună, i-au găsit acolo pe chinezi. Indignați — doar știe toată lumea că de fapt chinezii nu dispun de mijloacele tehnologice necesare —, le cer acestora explicații. Cum se face că sunteți aici, cum ați ajuns până pe Lună, contrar tuturor legilor naturii? Atunci un chinez mititel își puse un pumn peste celălalt, mimând astfel o scară, și explică zâmbind larg: „Un chinez, doi chinezi, trei chinezi mici...” Vezi, nu e cazul să te descurajezi. Vom face scara hoțului și vom reuși. Nu știu ce fel de senor Galba vom găsi acolo sus, dar îi vom rupe urechile, începând cu cancerul, puterea, ura și nebunia, vom învinge pentru că suntem cei mai puternici, în lume se pregătesc forțe uriașe care încă nu au atacat, un chinez, doi chinezi, trei chinezi mici...

Dar nu aveam nici o putere asupra acestei priviri calme fixate asupra mea. Am întrebat-o:

— Mă pui sub observație?

— Nu poți continua așa...

— Pot, Lydia. Nici un record nu ține la infinit. Se poate întotdeauna mai bine. Data viitoare, mă voi antrena pur și simplu în înălțime, ca Viren, campionul, când se pregătea pentru Jocurile Olimpice.

Se auzi din nou telefonul. Mă săturasem să stau la capătul firului. Am ridicat receptorul. O voce sacadată, puternică:

— Didia? Upu ău păpat mieu meu măi măi...

Am început să râd. Senor Galba - - Celălalt, cel care are grijă să nu iasă din culise -nu se dădea cu siguranță înapoi de la nimic. Upu ău păpat mieu meu măi... Ce-i venea la gură, numai să obțină efectul comic. I-am întins Lydiei receptorul.

— E campionul mondial. Soțul tău. Cred că este într-adevăr deținătorul titlului în acest moment.

Îmi smulse aparatul din mână cu o privire care bătea prea sus și prea departe pentru mijloacele noastre optice și care se opri în treacăt asupra mea. Plângea ușurel, cruțându-și lacrimile, căci își spunea probabil că ziua era lungă.

— Da, Alain, știu toate astea. Toți știm. Aflăm de fiecare dată că Dumnezeu decide și până la urmă ne obișnuim cu ideea. Știu că nu e vina ta. Nu ești responsabil. E ceea ce se numește un

accident stupid. Ai așezat-o pe cea mică în spate, conduceai încet. Știi cevrei. Dar nu te pot ajuta, pentru că Sonia este încă acolo, nu are încredere în mine. M-au descusut deja, ieri. Așa că trebuie să continui, trebuie să suportți răul cu stoicism, este o expresie frumoasă. Simt sigură că acum poți înțelege câteva cuvinte, faci progrese. Deja reușești să spui Didia și te ubec. Va fi din ce în ce mai bine, o să vezi. Știu că Sonia este lângă tine și e pe punctul să zâmbească. Curaj, curaj și iar curaj. Trebuie să perseverezi. Vei reuși, Alain, nu încape nici o îndoială, vei reuși... I-am sugerat: — Spune-i că vom învinge pentru că suntem cei mai puternici. Marșul cel Lung*. Am pierdut o bătălie, nu am pierdut războiul. În lume se pregătesc forțe uriașe care încă nu au atacat. Un chinez, doi chinezi, trei chinezi mici. Alexandru cel Mare, Nietzsche, Che Guevara, Marx, de Gaulle, Mao. Israelienii își vor trimite comandourile. Soldați, din vârful acestor piramide**. La arme, cetățeni. În jurul nostru, drapelul însângerat al tiraniei s-a ridicat*. Vom reuși. Vom pune capăt chiar și metastazei. Dumnezeu dreptății și al bunății, cu două urechi și cu coadă. Ole, ole. Trei miliarde de Spartacus. Libertatea ne călăuzește pașii. Cu spatele la zid. No pasarăți. E bătălia finală. Până la ultima persoană. Și de la capăt: vom învinge pentru că suntem cei mai puternici. Marșul cel Lung. Un chinez, doi chinezi, trei chinezi mici... I-am simțit mâna pe umăr.

— Scuză-mă, Lydia, scârțâi puțin, dar așa-i întotdeauna când scuturi lanțurile...

M-am ridicat.

În stradă era o florărie.

— Ce flori îi plăceau?

— Toate.

Reveni cu un buchet alb și mov. I-am pus valiza în mașină.

— Unde e?

— În Rue Vaneau.

Se adunase lume în fața casei. Portarul era afară, frizerul și soția lui la fel. Mă priveau respectuoși, de parcă nefericirea m-ar fi înălțat în ochii lor.

Cumnatul meu era cufundat într-un fotoliu.

toate nepotrivirile care ne vor permite să ne sculptăm mai bine unul în celălalt, să ne încropim legăturile, să ne adaptăm, să ne mulăm încet-încet după formele noastre, și atunci afecțiunea va îmbogăți ce-i lipsește unuia prin ce-i lipsește celuiilalt...

Vedeam în penumbră o siluetă care ridica mâna și-mi atingea buzele ca și cum ar fi existat în suflarea mea cine știe ce forță

care putea fi împărtășită, cine știe ce slăbiciune care nu putea da greș.

În jurul nostru, au mai fost câteva priviri, o tăcere grea de respect, aere de circumstanță, mâini care trebuiau strânse, mulțumiri, nu trebuia să sparg sau să răstorn nimic, la ce bun să le tulburi obiceiurile, nu eram un tribun, nici urmă de drapel, sau baricade, nu aveam să-i chem la luptă, să le vorbesc despre victorii viitoare, mă mulțumeam să murmur printre dinți: „Un chinez, doi chinezi, trei chinezi mici.”

Note:

* provincia Jiangxi a armatelor comuniste chineze, care încercau să scape de anihilarea totală în lupta cu forțele Kuomintangului (1934 - 1935). (N. tr.)

O doamnă în vârstă, pe care nu o cunoșteam, îmi zâmbi pe scări.

— Simt doamna Jambei, locuiesc la etajul al doilea, spre curte. Fiul meu a fost ucis în Algeria.

I-am mulțumit. încercă să mă încurajeze.

În apropierea mașinii era un chioșc cu ziare, cu un titlu pe prima pagină: VIAȚA PE MARTE: NOI SPERANȚE.

Casa în care scriu acum este aproape de mare și-i ascult murmurul. Îl ascult cu atenție, pentru că vine din adâncul vremurilor. Poate că vor exista lumi noi, voci pe care nimeni nu le-a auzit încă, o fericire care nu va fi un gust de buze, o bucurie încă neimaginată, o plenitudine care nu va fi doar un clar de femeie, dar eu trăiesc doar din cel mai îndepărtat ecou al nostru. Nu se trăiește decât din ceea ce nu poate muri. Noaptea vin cu prietenie și mă lasă să împărtășesc puțin somnul ei. De îndată ce închid pleoapele, totul redevine intact. Ziua, fratele meu Oceanul îmi ține companie: numai Oceanul are mijloacele vocale necesare pentru a vorbi în numele omului. Probabil ar fi fost greșit să mă comport cu Lydia ca și cum era ea: ne cunoșteam încă atât de puțin, totul era atât de fragil, în jurul nostru existau un oraș, străzi, mașini, nu era un loc de rugăciune, și ce femeie ar accepta să fie doar un templu în care mergi să adori eternitatea? Mă asculta cu deosebită atenție, ca și cum tot ce spuneam îi dădea dreptate. Cu părul în dezordine, chipul crispat, aproape ostil, părea să extragă din vocea mea o forță care mă îndepărta de ea.

— Ce se întâmplă, Lydia?

— Știi că Pavarotti, tenorul, nici măcar nu-și privește partenera când dă ce are mai bun? Așa cum există credincioși care trăiesc numai din credința lor, și cultul devine propriul său obiect, ceea ce le-a permis întotdeauna religiiilor să se lipsească de Dumnezeu.

— Nu înțeleg...

— Lumea se oprește la prima capelă ieșită în cale ca să se roage. Dintre bași, bulgarul Christoff are cea mai frumoasă voce. Îmi place mult și Placido Domingo. Mai sunt și rapsodiile, și apoi Beethoven, Wagner, Vivaldi, toți aceștia. Tăcerii îi plac strigătele noastre, o îmbracă bine. Și corurile gregoriene, le știi? De la un capăt la celălalt al pământului. E vremea să-l concediem pe directorul teatrelor noastre lirice, Michel. „Strigăteleperate simt cele mai frumoase strigăte” figurează de prea mult timp în program. Suntem biftecul tartar al cuiva. Și, în plus, nu vreau să fiu o femeie teoretică.

— Asta ce înseamnă?

— Biserica. Credința. Cultul. N-am nici un chef să fiu un obiect de cult. Femeia-noastră-care-ești-în-ceruri. Simt doar un câine bătut, atât. Nu știu care dintre noi doi l-a ajutat pe celălalt mai mult. Să admitem că ne-am sprijinit fiecare pe umerii celuiilalt. E deja mult. Nu voi uita niciodată. Mi-ai redat oarecum simțul posibilului. Îl pierdusem. Știi, este extraordinar să descoperi, după patruzeci de ani, că încă este posibil. Nu cer mai mult. Mi-ai dat poftă să mai fiu femeie. Cam asta-i tot. Du-te să-ți cauți geanta de voiaj. Te aștept în mașină.

— Lydia...

— Du-te. M-am smiorcăit destul.

— În sfârșit, o primă izbucnire, i-am zis eu. Abia acum am început cu adevărat.

Am traversat coridorul printre plantele verzi și i-am lăsat portarului cele câteva secunde, care-i trebuiau ca să-mi arate indiferența lui.

— Senor Galba, vă rog?

— La cincizeci și șapte. Il așteaptă deja cineva.

Scoase un creion galben de după ureche și îl îndreptă undeva peste umărul meu. Svansson era instalat, cu picioarele întinse, lângă telefon. Avea ținuta lui de turul lumii, Afganistan, Cașmir, Katmandu, Mexic, cizme roșii cu ținte de argint, blugi și lanțuri cu simboluri ezoterice în jurul gâtului. Blugii și vesta de piele erau pline de etichete, ca o valiză: moteluri din Arizona, ashram-uri de la Pondichery, Hertz rent a car, Acropole, Schwab's on the Strip, Hotelul Notre-Dame, Disneyland, regatul divertismentului. Părul lung și bărbuța blondă aminteau de un Isus ieftin din cele mai vechi reproduceri ale noastre și ochelarii mari, negri veneau în ajutorul și apărarea privirii de copil.

— Am aflat vestea cea tristă, i-am zis eu. Câinii ar trebui să trăiască la fel de mult ca și zeii lor.

— Da, legea este prost întocmită. Erau foarte atașați unul de celălalt. Știți, cred că senor Galba este foarte ușurat acum. Are totuși o mare grijă în minus: îi era frică să nu moară primul și să rămână câinele singur. Și câinele la fel. Adică, Matto era un bun câine de pază, dar se temea că n-o să fie la înălțimea sarcinii, începeau într-adevăr să se teamă unul de celălalt. Era destul ca senor Galba să se simtă puțin obosit și trebuia chemat repede veterinarul. De trei ani fac turul lumii cu el. Pregătesc o teză despre divertisment la Universitatea din Uppsala.

— Abia aștept s-o citesc.

— Era cazul să înceapă cineva, dar erau opriți unul de celălalt și se împiedicau să moară în liniște, dacă mă înțelegeți.

— Înțeleg.

— Când nu ești atașat de nimeni, poți să te stingi în pace, pur și simplu...

— Smrt, am zis eu.

— Exact. Poate ar fi mai bine să trăiești fără câine, dacă s-ar putea.

— Stoicismul.

— De-asta cred că pentru senor Galba este totuși o mare grijă în minus.

— În sfârșit liber.

— Exact. Când Matto Grosso a murit în cabina lui, m-a chemat și eram îngrijorat, pentru că numărul trebuie să continue, este o capodoperă de dresaj, publicul nu se mai satură. Eram deci foarte îngrijorat și am întreat: „Cum te simți, senor?” îi place să fie numit senor, deși este italian din Trieste. „Bine, Sven, câinele ăsta era foarte nervos... Ar trebui să repetăm în noaptea asta, lipsește ritmul.” A comandat șampanie și apoi s-a întors la hotel, luându-i cu el pe Jackson, cimpanzeul, și pe Dora, știți, canișul roz. Este un om care nu poate sta fără companie. A mai invitat și o tânără prostituată, cu care legase o prietenie trecătoare. Îi plac mult femeile de stradă „pentru că nu-ți dau timp să te atașezi”, așa cum mi-a explicat el. Trebuie să vă spun că a iubit foarte mult o femeie care-l părăsise și am observat că astea simt lucruri care lasă urme...

— Exact.

— A trebuit să-i dau două sute de franci bacșiș paznicului de noapte ca să-i lase să urce în apartament, pentru că un cimpanzeu, un caniș roz și o tânără prostituată sunt lucruri care trezesc bănuiele pornografice. Am venit de dimineață să-l ajut să-și facă bagajele, luăm avionul în după-amiaza asta. O să-l las să doarmă puțin, merită. Cel mai bun număr din lume, domnule, fără

nici o îndoială. Nu există nimic mai bun, în materie de dresaj. Nu, domnule, nu există nimic mai bun.

Tăcu și așteptă, parcă pentru a-mi da timp să-mi scotocesc viața în căutarea unei replici.

— Nu sunt suficient de informat, m-am scuzat eu.

— Poate veți spune: să-ți dedici viața unui număr atât de frivol... dar tocmai, domnule, tocmai! Asta spune tot!

— Ar trebui să te întorci în Uppsala și să îți termini doctoratul, Svansson. Acum seu-ză-mă, dar simt așteptat. Aș vrea să-mi recuperez geanta de călătorie, asta-i tot.

Zâmbi plictisit.

— Înțeleg, înțeleg. Probabil preferați Shakespeare. Dar operele lui Shakespeare, domnule, aduc onoare vieții și morții, pe când senor Galba își bate joc în chip suveran de ele.

— N-aș alege capodoperele, Svansson. Și acum...

— Bun, haideti.

Am bătut discret la ușa camerei cincizeci și șapte, dar nu am primit nici un răspuns. Am hoinărit puțin pe coridoare în căutarea cameristei, care nu vru să ne lase să intrăm. A trebuit să sunăm portarul. După ce autoritatea

superioară se pronunță în favoarea noastră, camerista ne deschise ușa.

Draperiile erau trase și lumina aprinsă. Senor Galba era așezat într-un fotoliu, lângă șemineu. Cimpanzeul era instalat pe genunchii lui și îl căuta de păduchi. Canișul roz era culcat lângă fotoliu și dădu din coadă când îl văzu pe Svansson.

Senor Galba era în pijama. Avea ochii larg deschiși, chipul părea tras înapoi și nasul cu nările puternice părea astfel și mai mare, ca și cum ar fi ieșit înaintea dușmanului. Senor Galba murise.

Cimpanzeul ne privi, apoi își sărută stăpânul și îl mângâie pe obraz.

Camerista strigă ceva în portugheză, apoi fugi să anunțe conducerea că fuseseră lăsate animale în cincizeci și șapte.

Svansson făcu atunci o greșală.

— Jackson! strigă el.

Nu știu dacă cimpanzeul își pierduse capul, sau, dimpotrivă, dădu dovadă de o admirabilă prezență de spirit, dar răspunse la chemarea numelui său printr-un reflex de mare profesionist.

Scoase un scheunat speriat, sări spre pick-upul așezat pe măsuță și execută fidel gestul pe care-l îndeplinea pe scenă: porni aparatul. Răsună în toată splendoarea paso doble-ul El Fuego de Andalusia și ceea ce urmă făcea cu siguranță onoare artei dre-

sajului, ale cărei limite erau marcate numai de privirea fixă, de sticlă, a lui senor Galba.

Intr-o clipă, cimпанzeul și canișul se treziră unul în brațele celuilalt, în mijlocul salonului, dansând paso doble, aruncându-ne din când în când priviri îngrozite, ca și cum ar fi înțeles că era vorba de o chestiune de viață și de moarte.

— La dracu', zise Svansson, nu fără oarecare emoție.

M-am îndreptat hotărât spre canapea, mi-am luat geanta de călătorie și am ieșit pe coridor. Înainte să o iau la fugă, pentru că asta ni se pare întotdeauna posibil, am aruncat o ultimă privire spre prietenul meu din Las Vegas: era foarte emoționant acest ultim omagiu pe care un cimpanzeu și un caniș îl aduceau astfel operei unei vieți. Până la urmă, senor Galba avusese ultimul cuvânt.

Am coborât valvârtej scările, în timp ce aria vioaie de paso doble mă urmărea de la un etaj la altul până pe trotuar, deși probabil că n-o mai auzeam. Mi se mai părea că privirea goală a prietenului meu din Las Vegas studia cu o indiferență cutezătoare eforturile pe care le făceam ca să scap de dresaj. Când am văzut că mașina Lydiei nu mai era acolo, am rămas o clipă sub arcadele de la intrare, cu geanta de călătorie în mână, ascultând paso doble-ul care părea să răsună în jurul meu, urlat de difuzoare, apoi am ieșit în șosea, în mijlocul mașinilor și al insultelor, m-am învârtit o dată sau de două ori pocnind din degete, ca să marchez ritmul, și când un taxi se opri în sfârșit, ezită să mă ia, temându-se pentru pernele mașinii. I-am dat adresa Lydiei și l-am rugat pe șofer să închidă radioul, fiindcă eu ascultam muzică. Li vedeam privirea suspicioasă în oglinda retrovizoare. Îmi spuneam că eram în puterea vârstei și că puteam să mai trăiesc mult, dacă nu fumam și făceam mișcare. În euforia mea, am hotărât să conversez cu șoferul.

— Știți, media de vârstă a crescut cu șapte ani, conform statisticilor...

— Dacă vi se pare că eu conduc periculos, n-aveți decât să coborâți.

— Nu asta am vrut să zic... Făceau doar o observație optimistă, generală.

— Puțin îmi pasă de conversația dumneavoastră.

Era un drum de doar zece-cincisprezece minute, dar am reușit să-l fac într-o oră. Timpul mă trata cu o migală de artizan și finisa fiecare minut ca pe o bijuterie. Îmi mai lipsea foarte puțin să fiu dresat: un fir de cinism, de „facă-se voia Ta”, un dram de josnicie, un aer de stoicism și câteva picături de ironie. Dar iubisem o

femeie cum numai o femeie poate fi iubită și nu puteam să capitulez.

Am sunat și am crezut la început că nu era nimeni acasă. Apoi ușa se deschise și am fost primit de o doamnă în vârstă, toată numai zâmbet, care trebuie să fi crezut că era vorba de o ceartă de îndrăgostiți.

— Intrați, intrați. Doamna vă roagă să așteptați. Va telefona. În salon, pe masă, erau cornuri calde și cafea.

— Vreți să vă fac niște ochiuri?

— Nu, mulțumesc.

— Doamna a spus că trebuie să mâncați și să dormiți puțin.

— Ea unde este?

— O, nu știu, n-am nici cea mai vagă idee. O să vă telefoneze.

Am așteptat o oră. Știam că se va întoarce. Acum, că va fi mereu acolo, puteam chiar să stau singur. Imediat voi merge să cumpăr flori și să i le duc tinerei prostituate care-i ținuse companie lui senor Galba, căci omul nu poate trăi numai cu un câine.

Am lăsat telefonul să sune o bună bucată de vreme.

— Michel...

— Știu, Lydia. Înțeleg.

— Sunt la Roissy. Plec pentru câteva luni.

— Ai dreptate.

— Te-am ascultat rugându-te toată noaptea și... este prea mult loc. Pentru mine este prea mult. Nu-mi lași destulă micime. Nu este destul să adori, ca să iubești. Tu ești un ctitor de catedrale, pe când eu locuiesc într-un apartament cu două camere, de optzeci de metri pătrați. Ai pierdut o femeie care era toată viața ta și acum încerci să faci din viața ta o femeie. Ți-a lăsat miliarde. M-aș simți mai liniștită dacă ai fi mai sărac: ai avea mai mult de dat. Știu că este imposibil să trăiești fără să iubești. Doar că imposibilitatea de a trăi fără să iubești este la rândul ei un mod de a trăi. Știam foarte bine ce fac. Eram atât de nefericită, încât aveam nevoie să ajut pe cineva. Am încercat să vă ajut pe amândoi. Știu că e foarte egoist... În fine. Ai vorbit de solidaritate, îți amintești...

— Sigur că da. Este singurul lucru pe care femeile și bărbații nu l-au încercat încă niciodată împreună. Nu există orificiu pentru așa ceva.

— Nu pot iubi ca și cum ar fi un sacer-dotiu. Este o povară prea greu de purtat.

— Nu există nimic altceva de purtat. Nu plânge.

— Michel, nu se poate trăi așa.

— Atunci, ai motiv să plângi.

—O femeie nu poate fi doar un bărbat. Un bărbat nu poate fi doar o femeie.

— N-am încotro. Tu ești condiția mea biologică. Strigătul celulelor mele.

— La tine e vorba mai mult de un soi de credință absolută, sălbatică și barbară, decât de faptul că putem avea un destin personal...

— Da.

— Când întâlnești așa o nevoie de a iubi la un bărbat, nici nu mai știi dacă ești pentru el, dacă ești iubită sau dacă ești doar un instrument de cult... Și eu trebuie să trăiesc. Nu vreau să mă călugăresc. Nu avem nevoie de adorație, Michel. Până la urmă, adorația pretinde întotdeauna sfințenie, și sfințenia ne-a jucat deja renghiul. Cred că este destul, și că târfele au poate astăzi mai mult dreptul la cuvânt și au mai multe lucruri să ne spună decât sfintele.

—Trebuie să fi petrecut o noapte cumplită.

— Am petrecut o noapte, Michel. Și am ajutat o altă femeie. Acum plec. Plec pentru că ești beat de nefericire și nici măcar nu știi cine ești cu adevărat. E prea multă disperare, prea multă panică la tine... și la mine. E prea ușor. Într-o zi, când nu vom mai fi naufragiați, când vom fi într-adevăr noi înșine, ne vom revedea... și vom face cunoștință.

— Lucizi...

— Da, și totul va fi mult mai greu. Ne vom privi poate ascunzându-ne mirarea, tu vei gândi: „Nu pot să cred!”, și eu: „Nu e el, e imposibil...”

Plângea în hohote. Eram fericit. Deja, eram împreună.

— Lydia, pleacă liniștită. Pleacă oricât de departe poți. Rămâi atâta timp cât te îndoiești. Întâlnește-te cu alte persoane. Trăiește pentru o vreme de pe o zi pe alta. Nu-ți fie teamă, nu se va întâmpla nimic. Te voi aștepta la întoarcere.

— Pe curând. Poți locui la mine, dacă vrei.

—Nu, imagjnează-ți că mi-e groază de iluzii.

Pleacă. Voi încerca să mă dezbat. Râse.

— Nu prea mult, totuși.

— Fii liniștită.

Afară, m-am oprit în fața chioșcului cu flori. „Ce flori îi plăceau? — Toate.” Prefera liliacul, dar pentru asta va trebui să așteptăm primăvara. Trebuia să-mi duc trupul acasă, să-l spăl, să-l hrănesc, să-l îmbrac curat, să-l pun în vitrină lângă ai lui, mai putea fi de folos. Lumea mă privea ciudat, pentru că fantoma fără femeie nu părea la ea acasă pe aceste meleaguri. Pe deasupra

acoperișurilor, se arăta celălalt soare. Simțeam că lucrurile din jurul meu încercau să-și reia cursul, dar era vorba de eternitate, de univers, de ani-lumină, și cerul se prefăcea, dar imensitatea lui îl trăda, pentru că cerul adevărat este mic cât o mână. Eram surprins să văd în jurul meu atâția bărbați demni și mândri care nu cerșeau, atâtea femei ai căror ochi nu rugau. Pe trotuar, o fetiță visa deasupra pantofului care-i căzuse și pe care încerca să și-l pună la loc. Era o activitate dificilă, care necesita ajutor. Înălță o privire gravă spre domnul zâmbitor care se apleca spre ea și care se putea face util.

— Nu știu să-mi pun pantoful, zise ea. Mă ajuți?

Am pus genunchiul jos și am scos-o la capăt. Fericirea blondă atinse în treacăt obrazul meu și am simțit o răsuflare atât de blândă și delicată, încât am închis ochii.

— Mulțumesc, ești drăguț. Locuiesc vizavi.

Mă privi atentă și hotărî că-i mai puteam fi de folos. Mă luă de mână.

— Vino, zise ea. Te ajut să traversezi.

Apariții in colecția

CARTEA DE PE NOPTIERA

1 Yasushi Inoue, Pușca de vânătoare

2 Yasunari Kawabata, Vuietul muntelui

- 3 Yukio Mishima, După banchet
- 4 Yasunari Kawabata, Frumusețe și întristare
- 5 Yasunari Kawabata, O mie de cocori
- 6 Yukio Mishima, Templul de aur
- 7 Paulo Coelho, Veronika se hotărăște să moară i Patrick Suskind, Parfumul
- 9 Marguerite Yourcenar, Povestiri orientale
- 10 Giovanni Arpino, Parfum de femeie
- 11 Aleksandr Soljenițin, O zi din viața lui Ivan Denisovici
- 12 Mario Vargas Llosa, Mătușa Julia și condeierul
- 13 Marguerite Yourcenar, Alexis sau Tratat despre lupta zadarnică
- 14 Andrei Makine, Pe vremea fluviului Amur
- 15 Nina Berberova, Cartea fericirii
- 16 Pär Lagerkvist, Baraba
- 17 Patrick Suskind, Porumbelul
- 18 Nina Berberova, Învierea lui Mozart
- 19 Pascal Quignard, Toate diminețile lumii
- 20 Marguerite Yourcenar, Memoriile lui Hadrian
- 21 Leif Panduro, Ferestrele
- 22 Mihail Bulgakov, Maestrul și Margareta
- 23 Paulo Coelho, Al cincilea munte
- 24 Andrei Makine, Muzica unei vieți
- 25 Lev Tolstoi, Moartea lui Ivan Ilici
- 26 Florin Manolescu, Misterul camerei închise U Paulo Coelho, Alchimistul
- 28 Paulo Coelho, Diavolul și domnișoara Pryn
- 29 Carlos Fuentes, Instinctul lui Inez
- 30 Marguerite Duras, Amantul
- 31 James Joyce, Oameni din Dublin
- 32 Alessandro Baricco, Novecento
- 33 Peter Esterházy, O femeie
- 34 Pascal Quignard, Terasă la Roma
- 35 Paulo Coelho, La râul Piedra am șezut și-am plâns
- 36 Nina Berberova, Acompaniatoarea
- 37 Hubert Lampo, Madona din Nedermunster
- 38 Pär Lagerkvist, Piticul
- 39 Nina Berberova, Trestia revoltată
- 40 Richard Bach, Pescărușul Jonathan Livingston
- 41 Friedrich Durrenmatt, Pana de automobil
- 42 Heinrich Boll, Onoarea pierdută a Katharinei Blum
- 43 Paulo Coelho, Manualul războinicului luminii
- 44 Marguerite Yourcenar, Obolul visului
- 45 Friedrich Durrenmatt, Făgăduiala

- 46 Adolfo Bioy Casares, Invenția lui Morel
- 47 Mario Vargas Llosa, Cine l-a ucis pe Palomino Morero?
- 48 Daniel Keyes, Flori pentru Algernon
- 49 Adolfo Bioy Casares, O păpușă rusească
- 50 Carlos Fuentes, Diana
- 51 Alain de Botton, Eseuri de îndrăgostit
- 52 Patrick Modiano, Micuța Bijou
- 53 Tennessee Williams, Primăvara la Roma a doamnei Stone
- 54 Mario Vargas Llosa, Elogiu mamei vitrege
- 55 Carlo Frabetti, Cartea iad
- 58 William Maxwell, La revedere, pe mâine
- 57 Apostolos Doxiadis, Unchiul Petros și Conjectura lui Goldbach
- 58 Carson McCullers, Răsfângeri într-un ochi de aur
- 59 Martin Walser, Cal în fugă
- 60 Martin Page, M-am hotărât să devin prost
- 61 William Golding, Zeul scorpion
- 62 Torgny Lindgren, Legende
- 63 Marguerite Yourcenar, Lovitura de grație
- 64 Robert Musil, Rătăcirile elevului Torless
- 65 Siegfried Lenz, Moștenirea lui Arne
- 66 Ludmila Ulițkaia, Soniecika
- 67 Imre Kertesz, Drapelul englez
- 68 Karel Capek, Cartea apocrifelor
- 69 Glendon Swarthout, Binecuvântați animalele și copiii
- 70 Mihail Sebastian, Femei
- 71 Georges Bernanos, O crimă
- 72 Franz Werfel, Agapa absolvenților
- 73 Vladimir Nabokov, Mașenka
- 74 Natsume Sdseki, Călătoria
- 75 Mircea Cărtărescu, De ce iubim femeile
- 76 Michel de Ghelderode, Povestiri crepusculare TI Bernardo Atxaga, Memoriile văcuței MU
- 78 Ludmila Ulițkaia, În mormântare veselă
- 79 David Foerster, Potențialul erotic al soției mele
- 80 Paul Guimard, Strada Le Havre
- 81 Helmut Krausser, Canișul divei
- 82 Roger Callois, Pilot din Pont
- 83 Andre Pieyre de Mandiargues, Muzeul negru
- 84 Mihail Sebastian, Fragmente dintr-un carnet găsit
- 85 Paul Guimard, Bunurile vieții
- 86 Adolfo Bioy Casares, Dormind la soare
- 87 Ermanno Cavazzoni, Calendarul imbecililor
- 88 Ludmila Ulițkaia, Minciunile femeilor

- 89 Martin Page, Libelula
 - 90 Alan Lightman, Visele lui Einstein
 - 91 Vladimir Nabokov, Vrăjitorul
 - 92 Nina Berberova, Doamnele din Sankt-Petersburg
 - 93 Alfredo Bryce Echenique, Ghidul trist al Parisului
 - 94 Radu Albala, Femeia de la miezul nopții
 - 95 Rafael Sanchez Ferlosio, Peripețiile lui Alfanhui
 - 96 Catherine Locandro, Clara Noaptea
 - 97 Paul Bowles, Sus, deasupra lumii
 - 98 Carlos Fuentes, Constanția
 - 99 Ulrich Plenzdorf, Noile suferințe ale tânărului IV.
 - 100 Yasunari Kawabata, Frumoasele adormite
 - 101 Camillo Boito, Senso
 - 102 Juan Jose Saer, Martorul
 - 103 Sergio Bambaren, Delfinul
 - 104 David Garnett, Femeia-vulpe
 - 105 Evgheni Za mi a tin, Năvala apelor
 - 106 Cesar Aira, Varamo
 - 107 Anne Parlange, Vincent Lestrehan, Macii bătrâneții
 - 108 Alain de Botton, Despre farmecul lucrurilor plictisitoare
 - 109 Sergio Bambaren, Steaua. O poveste de Crăciun
 - 110 Rainer Maria Rilke, Povestiri despre bunul Dumnezeu
 - 111 Hjalmar Soderberg, Doctor Glas
 - 112 Dinis Machado, Ce spune Molero
 - 113 Pierre Boule, Arheologul și misterul lui Nefertiti
 - 114 Serghei Dovlatov, Rezervația Pușkin
 - 115 Evan H. Rhodes, Prințul din Central Park
 - 116 G.K. Chesterton, Omul care era Joi
 - 117 Herman Melville, Bartleby
 - 118 Adolfo Bioy Casares, Dintr-o lume în alta
 - 119 Iasushi Inoue, Maestrul de ceai
 - 120 Laurent Setsik, Consultația
 - 121 Peter Ackroyd, Ultimul testament al lui Oscar Wilde
 - 122 Yasunari Kawabata, Tara zăpezilor
 - 123 Pierre Charras, Noapte bună, blândul meu prinț
 - 124 Laurent Graff, Strigătul
 - 125 Romain Gary, Clar de femeie
- La prețul de vânzare se adaugă 2%, reprezentând valoarea timbrului

literar ce se virează Uniunii Scriitorilor din România, Cont nr. ROW
RNCB 5101 0000 0171 0001, B.C.R. Unirea, București
Redactor coordonator al colecției CĂTĂLIN D. CONSTANTIN
Redactor MONA ANTOHI

Tehnoredactor LUMINIȚA SIMIONESCU

Corector MARIA NICOLAU

DTP

DUMITRU OLTEANU

Apărut 2007 BUCUREȘTI - ROMÂNIA

Lucrare executată la PRO EDITURĂ ȘI TIPOGRAFIE SJR.L.